

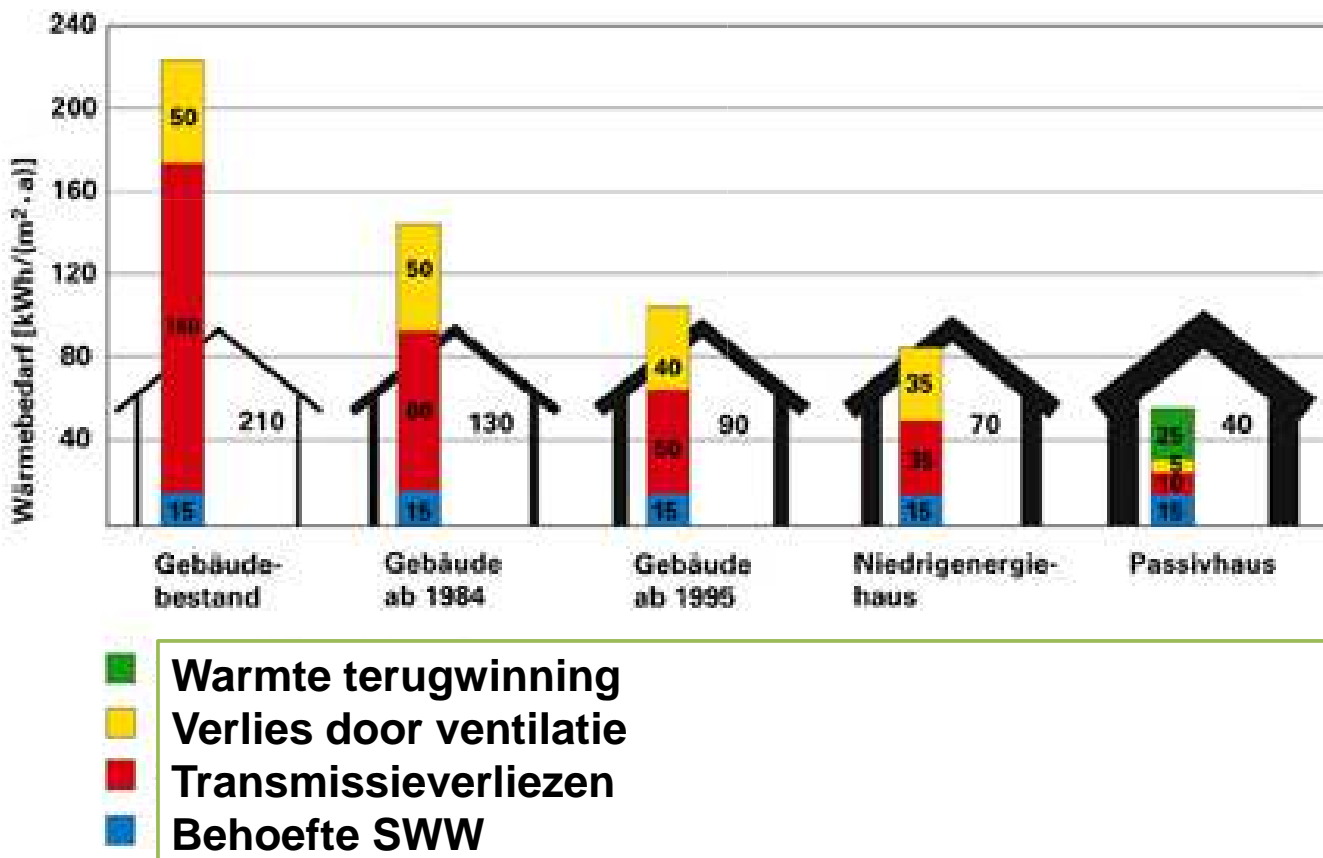

Hartelijk welkom

CV installatie en
SWW productie
van morgen

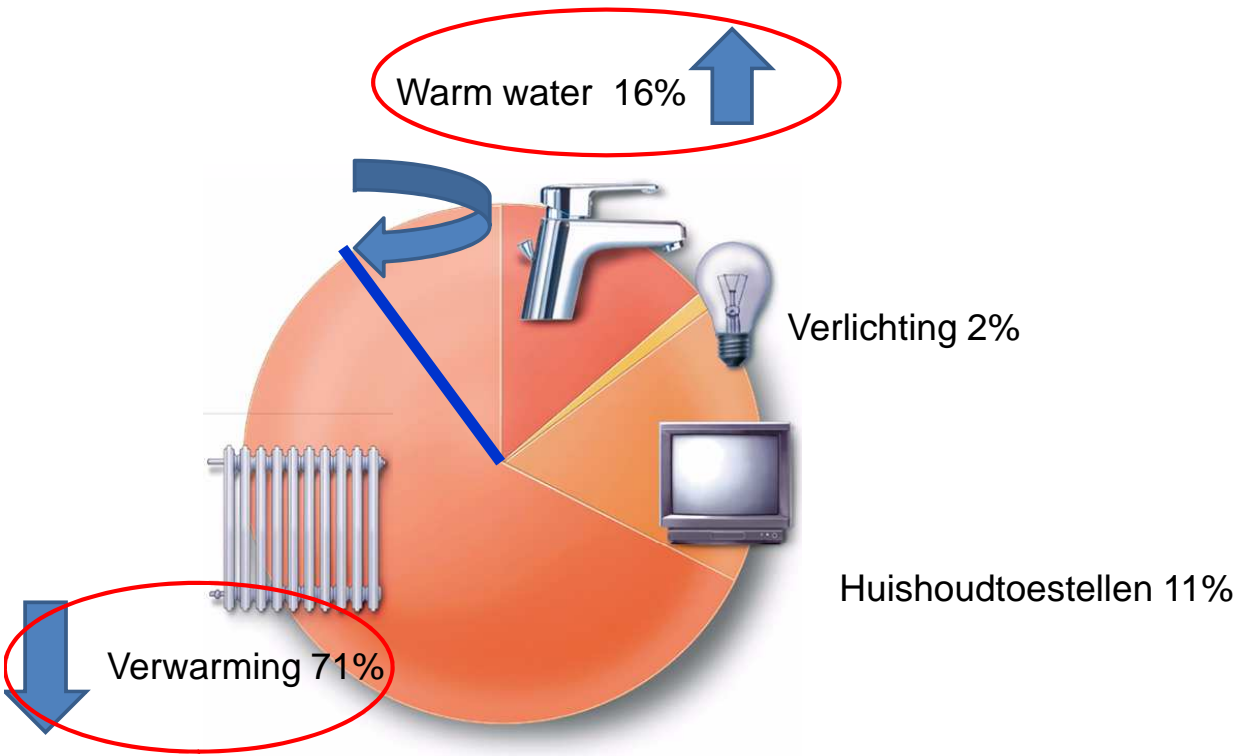
Referent
Laurent Vercruysse
Viessmann Akademie

De warmtevraag beperken

Energieverbruik

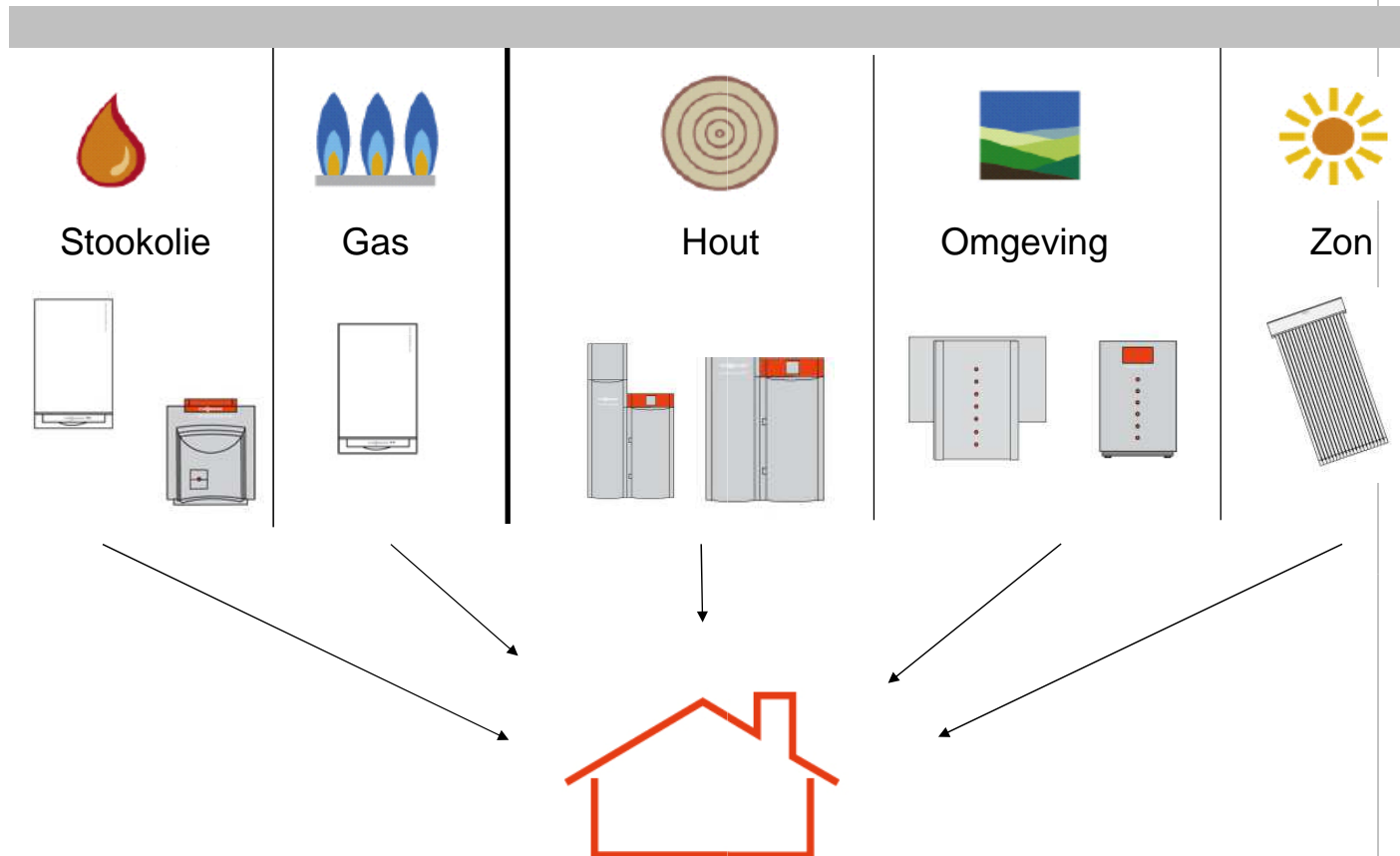
Verwarming en SWW is het grootste potentieel

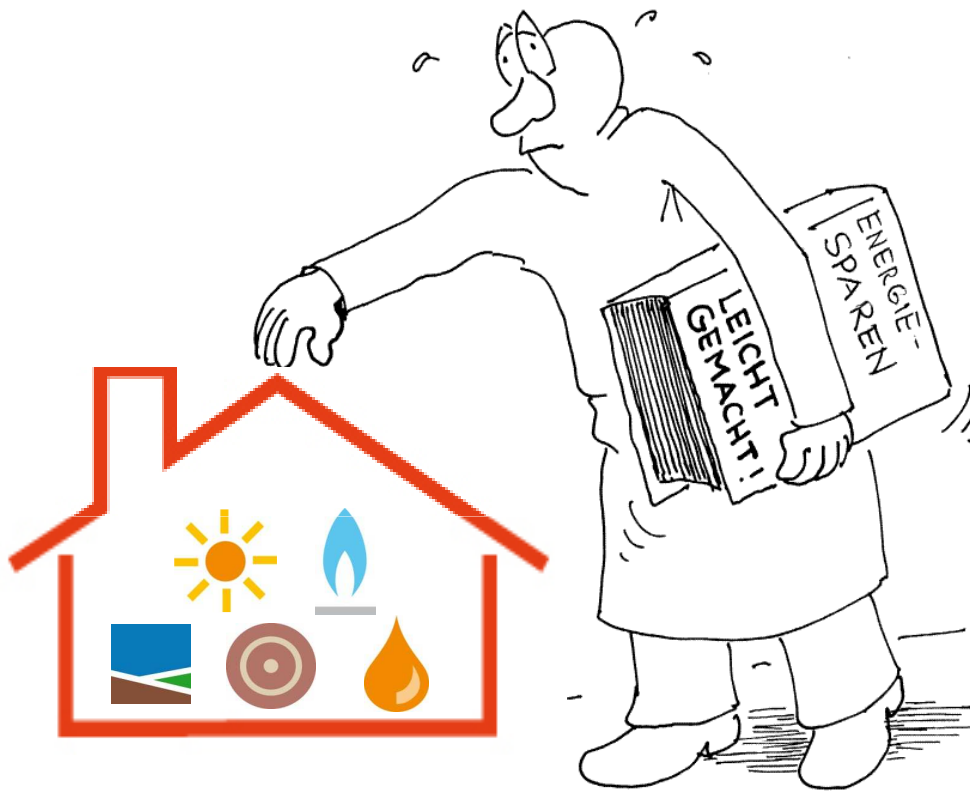

Bron : Statistisch Bureau

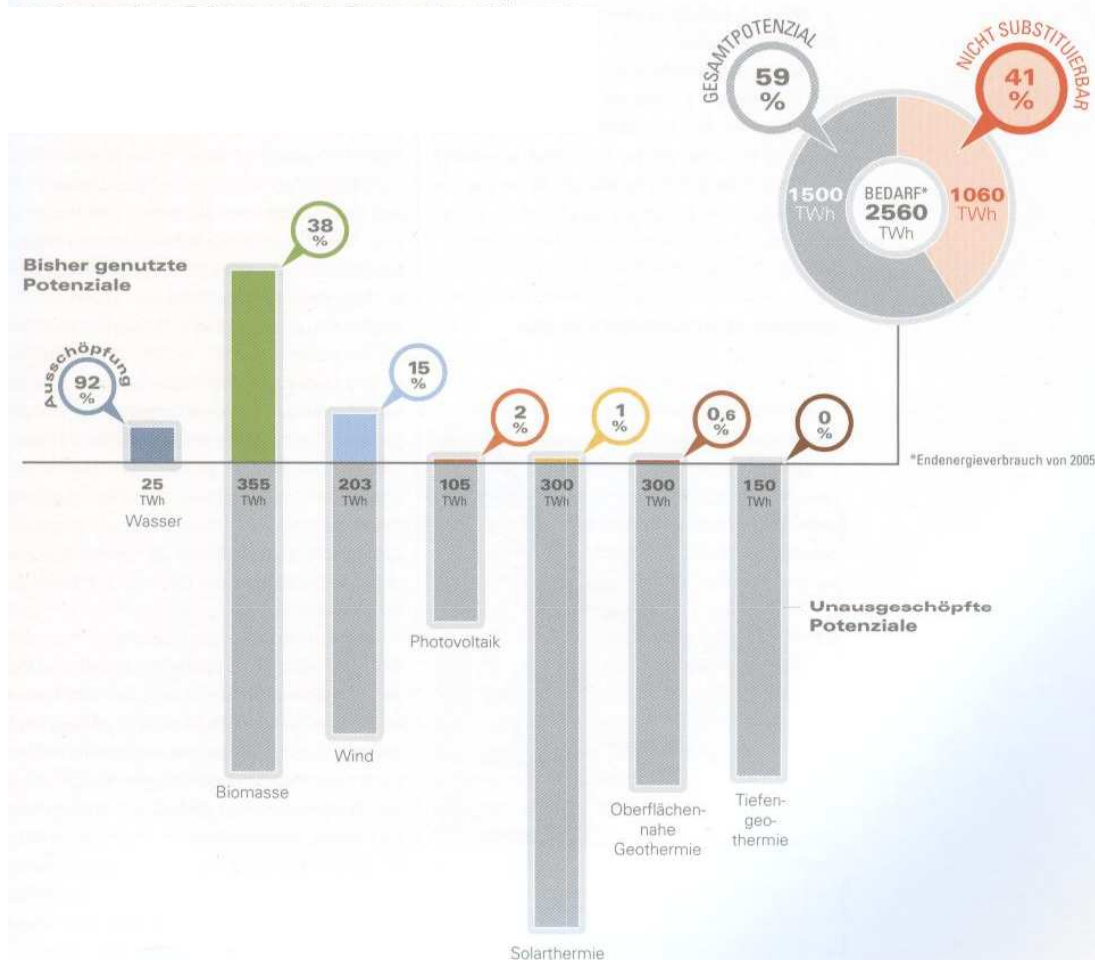
Welke energiebron?

Wat is DE goeie keuze?

Enkel en alleen hernieuwbaar energie in 2050?

ErP – Europese wetgeving?

Nieuwe label zoals voor de frigo

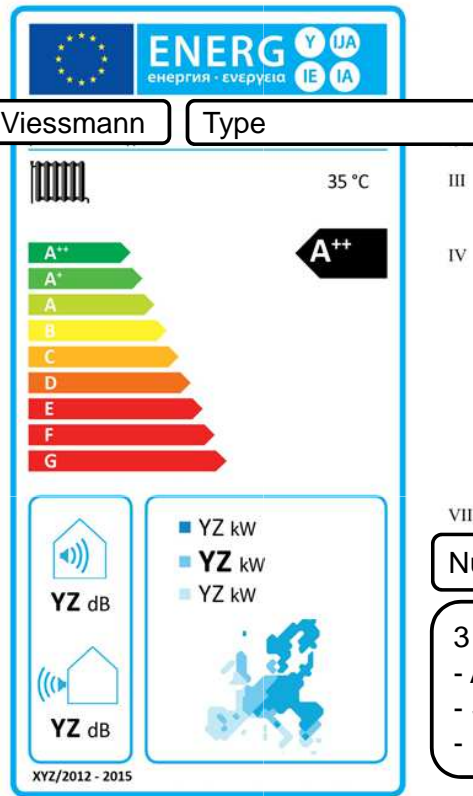
Fonctie verwarming

Energetische klasse

Geluid binnen unit

Geluid buiten unit

Symbool voor elektriciteitsproductie (KWK)

VII, V

Nuttige vermogen

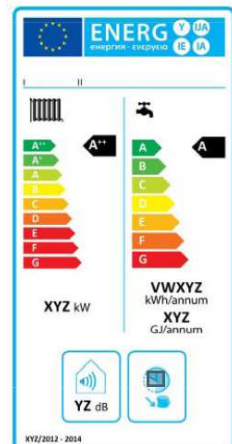
3 Temperatuur zones :
- Athene
- Strasbourg
- Helsinki

Europese Ecodesignrichtlijn / labeling

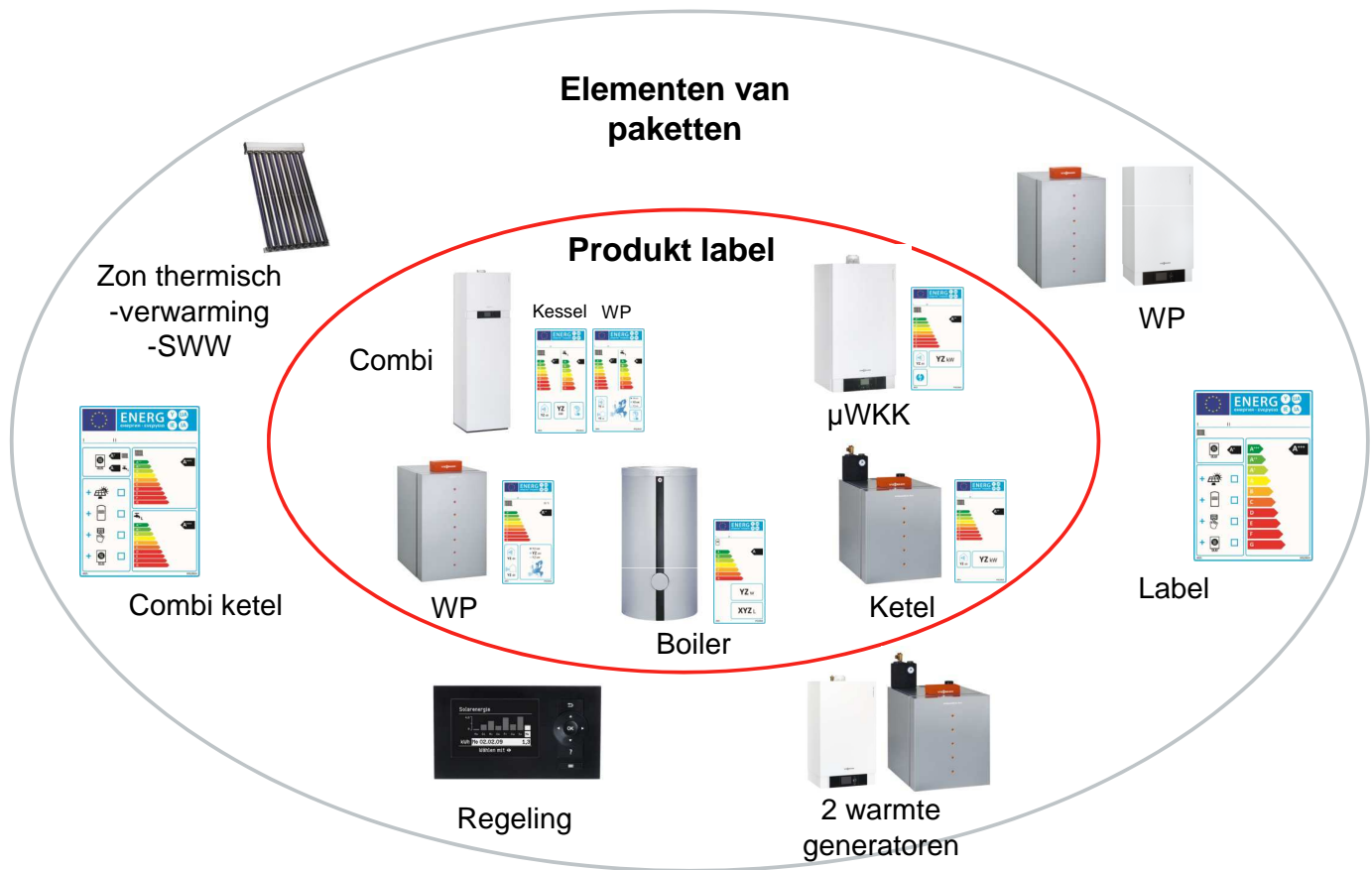
3 wetgevingen

vanaf 26/9/2015

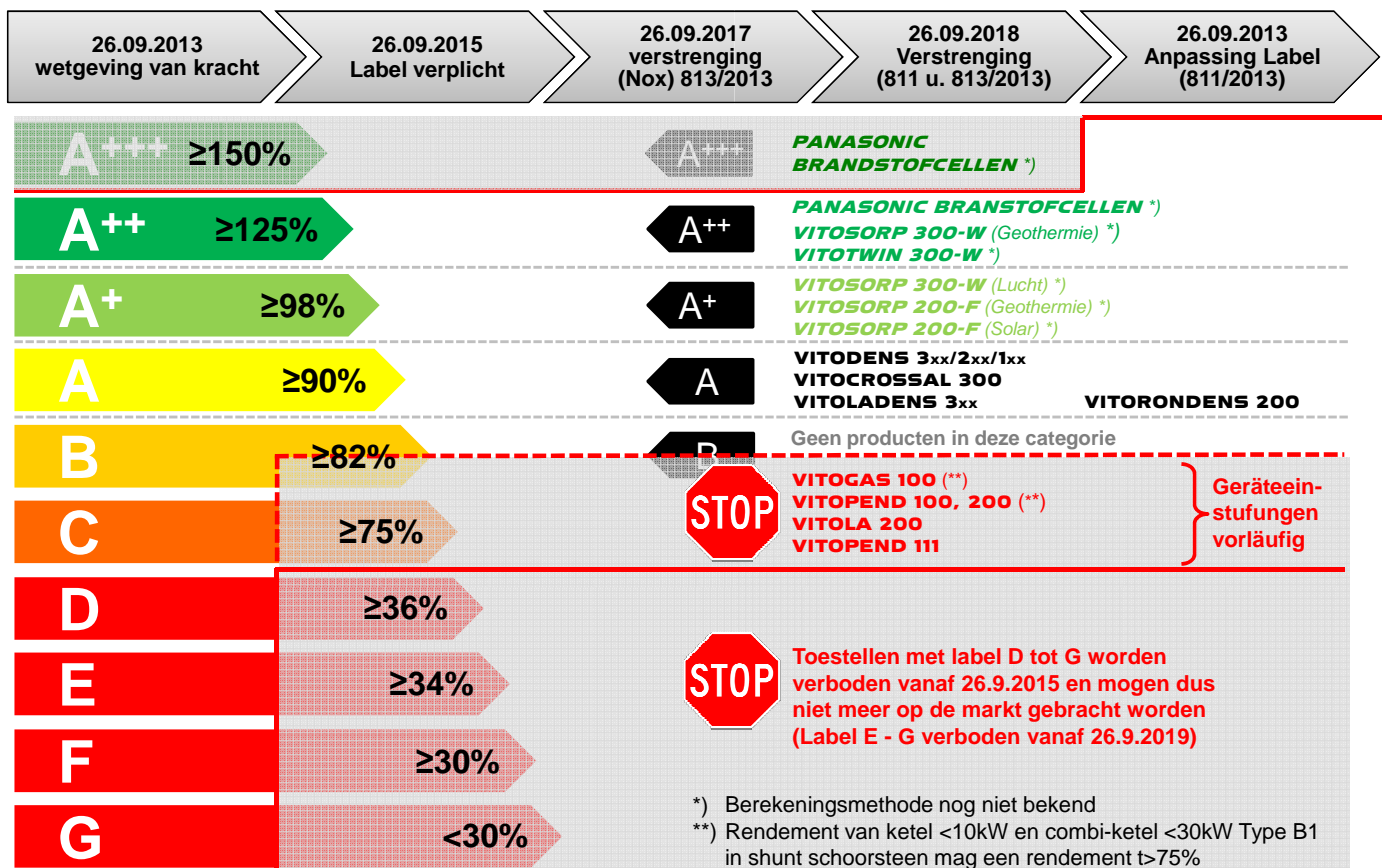
- Ecodesignrichtlijn
  - bepaalt minimale eisen waaraan toestellen moeten voldoen
  - gericht op fabrikant
  - te herkennen aan CE-markering
- Energielabelling
  - geeft verschil aan in energie-efficiëntie toestellen
  - gericht op gebruiker
  - te herkennen aan label (A+++ tot ...)
  - Ook voor pakketten (ketel + zonne collectoren + ...)
- Ecolabelling
  - promoot milieuvriendelijkste toestellen
  - gericht op gebruiker
  - te herkennen aan Ecolabel
- 2 Loten
  - Warmte generatoren (ketel, WP)
  - SWW

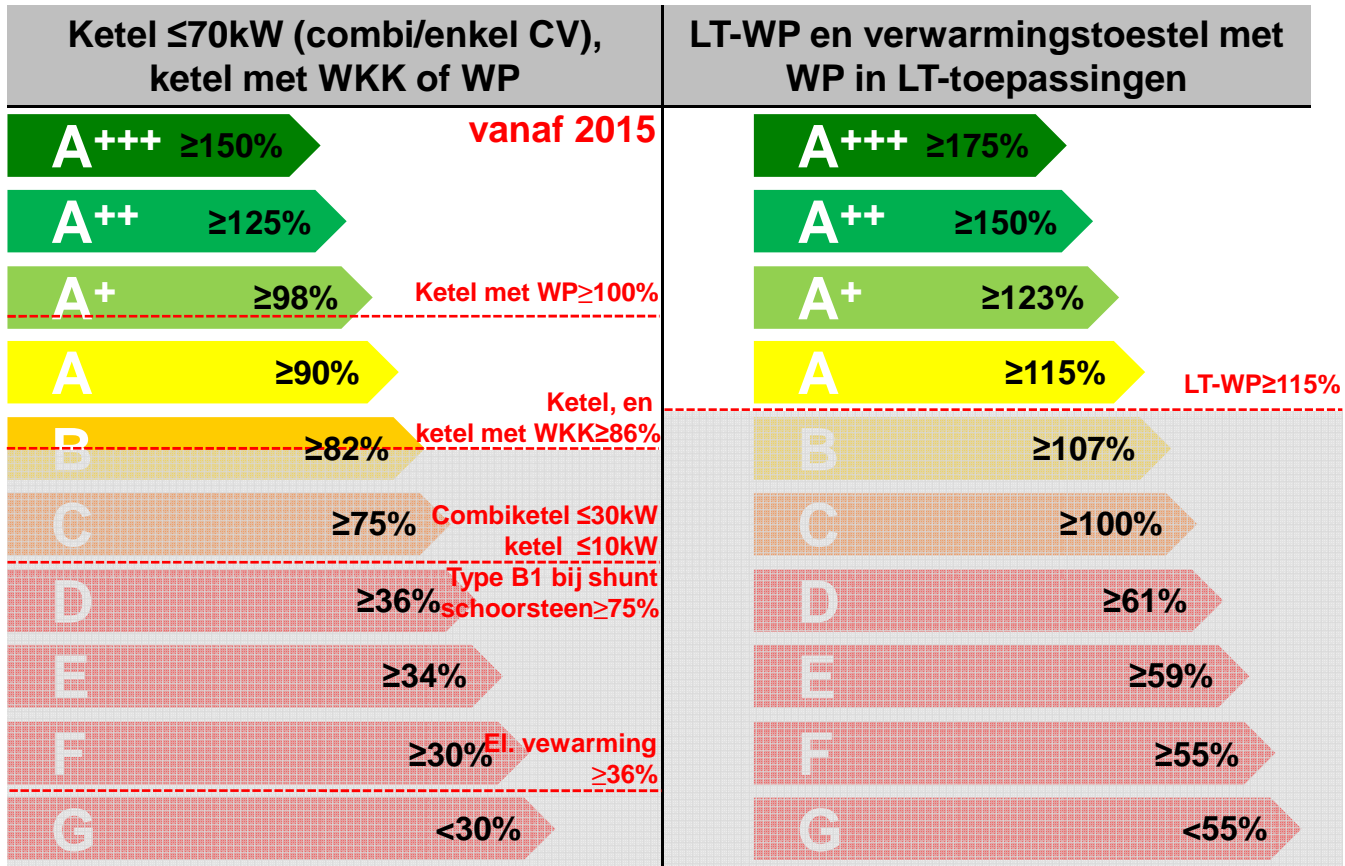

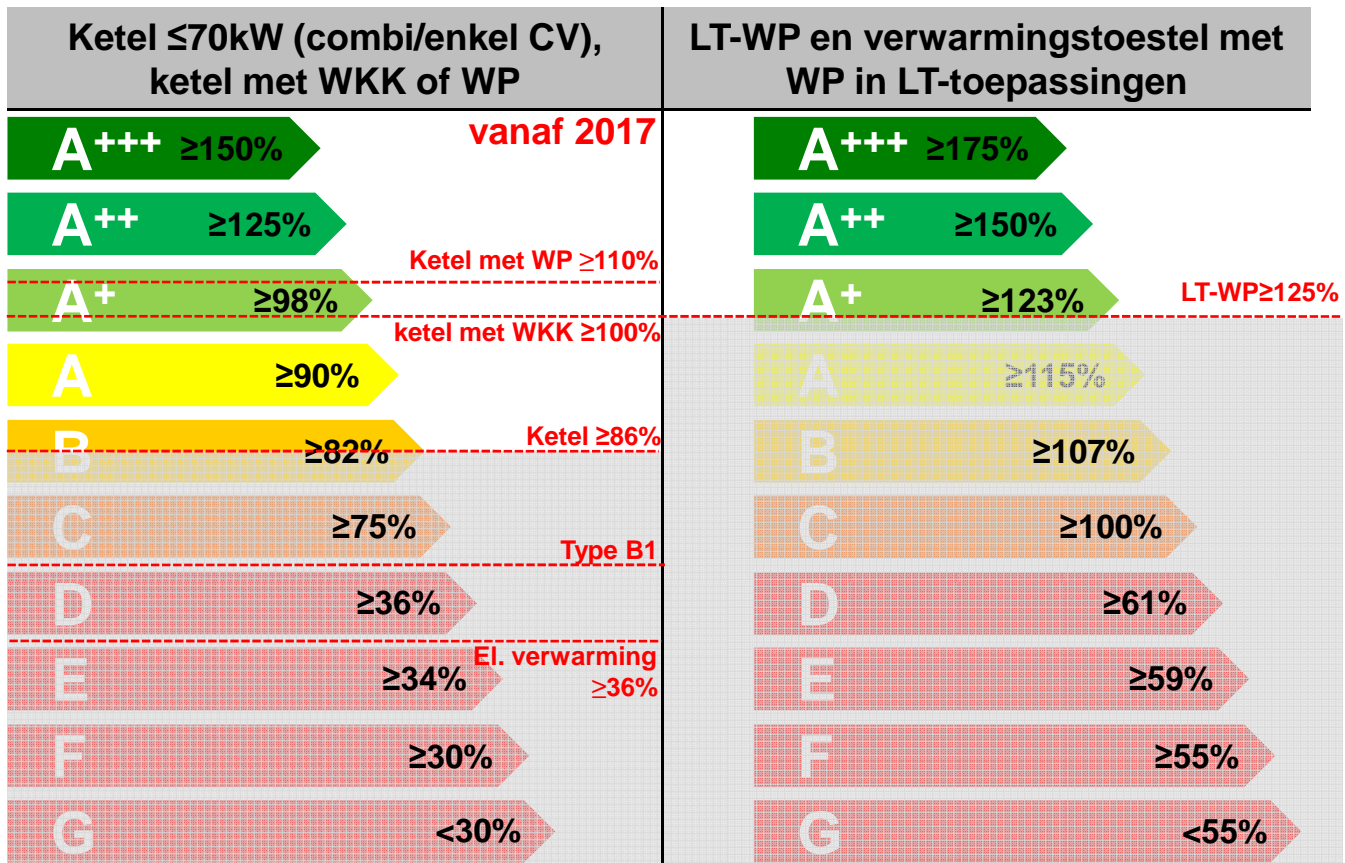
ErP Lot 1- Labeling: 811/2013, Ecodesign: 813/2013

Eisen vanaf 2015 Lot 1- Labeling: 811/2013, Ecodesign: 813/2013

Eisen 2017 Lot 1- Labeling: 811/2013, Ecodesign: 813/2013

Vanaf 2015 en 2017 voor SWW bereiding en boiler

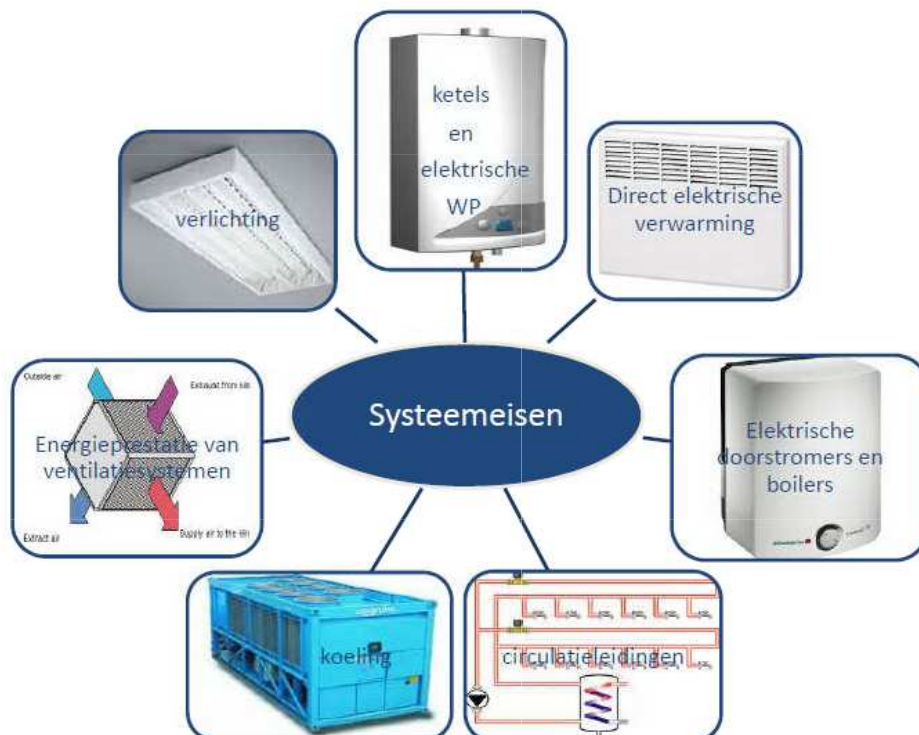
Lot 2- Labeling: 812/2013, Ecodesign: 814/2013 [η_{Wh} in %]

Taprofiel	3XS	XXS	XS	S	M	L	XL	XXL	Boiler V=Boilervolume in l
A+++	≥62	≥62	≥69	≥90	≥163	≥188	≥200	≥213	-
A++	≥53	≥53	≥61	≥72	≥130	≥150	≥160	≥170	-
A+	≥44	≥44	≥53	≥55	≥100	≥115	≥123	≥131	$<5,5+3,16xV^{0,4}$
A	≥35	≥35	≥38	≥38	≥65	≥75	≥80	≥85	$\leq 8,5+4,25xV^{0,4}$
B	≥32	≥32	≥35	≥35	≥39	≥50	≥55	≥60	$\leq 12+5,93xV^{0,4}$
vanaf 2017									
C	≥29	≥29	≥32	≥32	≥36	≥37	≥38	≥40	$\leq 16,66+8,33xV^{0,4}$
D	≥26	≥26	≥29	≥29	≥33	≥34	≥35	≥36	$\leq 21+10,33xV^{0,4}$
E	≥22	≥23	≥26	≥26	≥30	≥30	≥30	≥32	$\leq 26+13,66xV^{0,4}$
vanaf 2015									
F	≥19	≥20	≥23	≥23	≥27	≥27	≥27	≥28	$\leq 31+16,66xV^{0,4}$
G	<19	<20	<23	<23	<27	<27	<27	<28	$>31+16,66xV^{0,4}$

*) Ook voor 3XL en 4XL

Nieuwe installatie-eisen in Vlaanderen vanaf 1/1/2015

Eisen voor het vernieuwen van installaties in bestaande gebouwen

Nieuwe installatie-eisen in Vlaanderen vanaf 1/1/2015

Wanneer?

- De installatie-eisen bij renovatie gelden voor renovaties en functiewijzingen met een melding of aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning vanaf 1 januari 2015.
  - De eisen zijn enkel van toepassing op installaties die worden vernieuwd, vervangen of nieuw geplaatst.
  - De installatie-eisen bij renovatie gelden dus niet voor installaties waaraan geen werkzaamheden worden uitgevoerd.
  - Het verplaatsen of het uitbreiden van een bestaande installatie wordt beschouwd als het vernieuwen van de installatie.
  - Enkel het tijdelijk demonteren en opnieuw plaatsen van dezelfde installatie op exact dezelfde plaats, wordt niet beschouwd als vernieuwing.

Nieuwe installatie-eisen in Vlaanderen vanaf 1/1/2015

Verwarming

- Olie en gas ketels
  - De installatie moet minstens een **installatierendement** hebben van 84%, bepaald ten opzichte van de bovenste verbrandingswaarde (H_g).

$$\eta_{inst} = f_{NCV/GCV} [\eta_{30\%} + 0,003(\theta_{30\%} - \theta_{ave,boiler})] - f_{loc} - f_{reg, burn} - f_{insulation} - f_{reg} - f_{hyd}$$

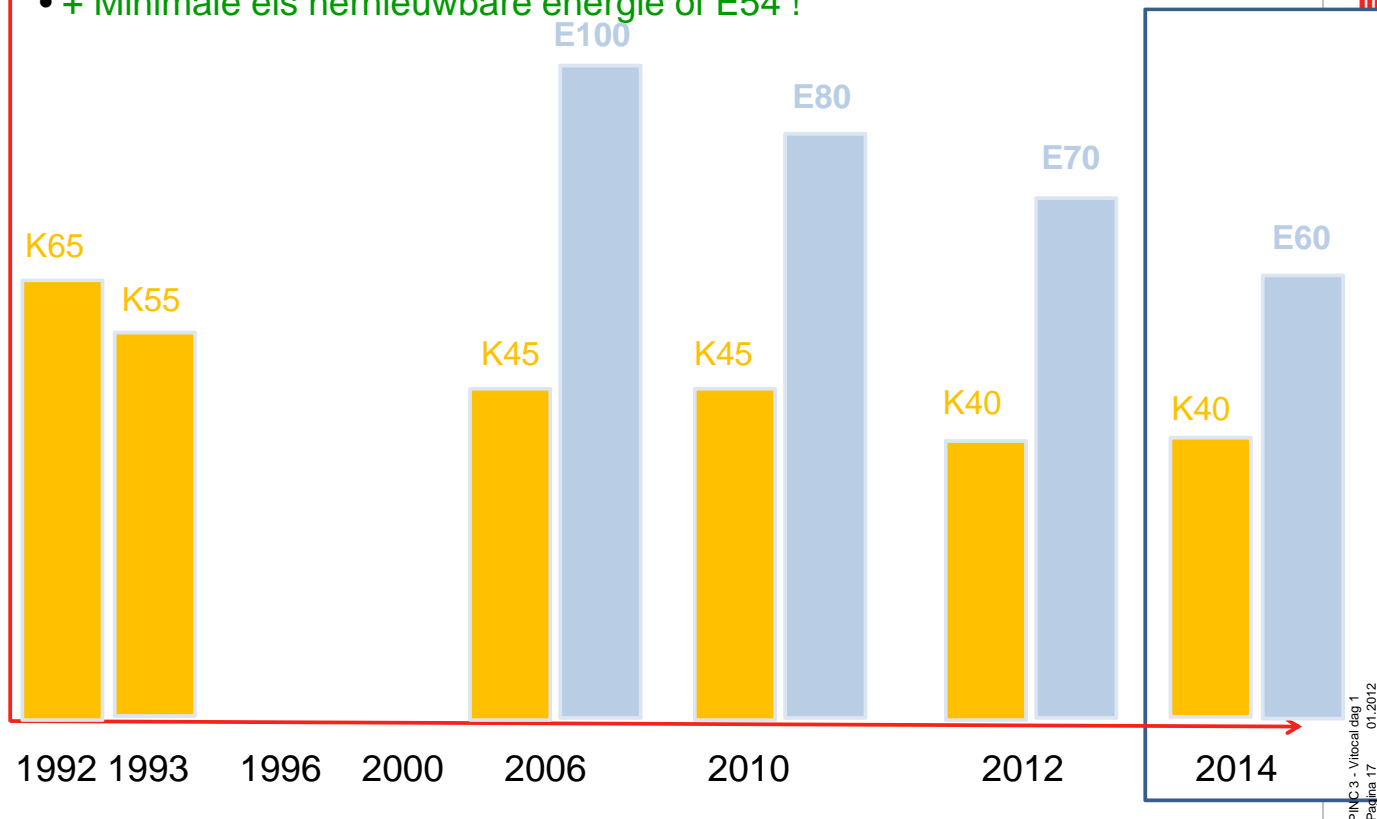
- Omdat het voor sommige specifieke situaties technisch niet haalbaar is om een niet-condenserende ketel te vervangen door een condenserende, kunt u ook aan de eis voldoen met een niet-condenserende ketel. Dat vraagt dan wel een performante niet-condenserende ketel en een extra inspanning
- WP
  - De installatie heeft, afhankelijk van het type warmtepomp, een minimale seizoensprestatiefactor (SPF) van:

Soort warmtepomp	Minimale SPF
bodem/water	3,3
water/water	3,9
lucht/water	2,8
lucht/lucht	2,9

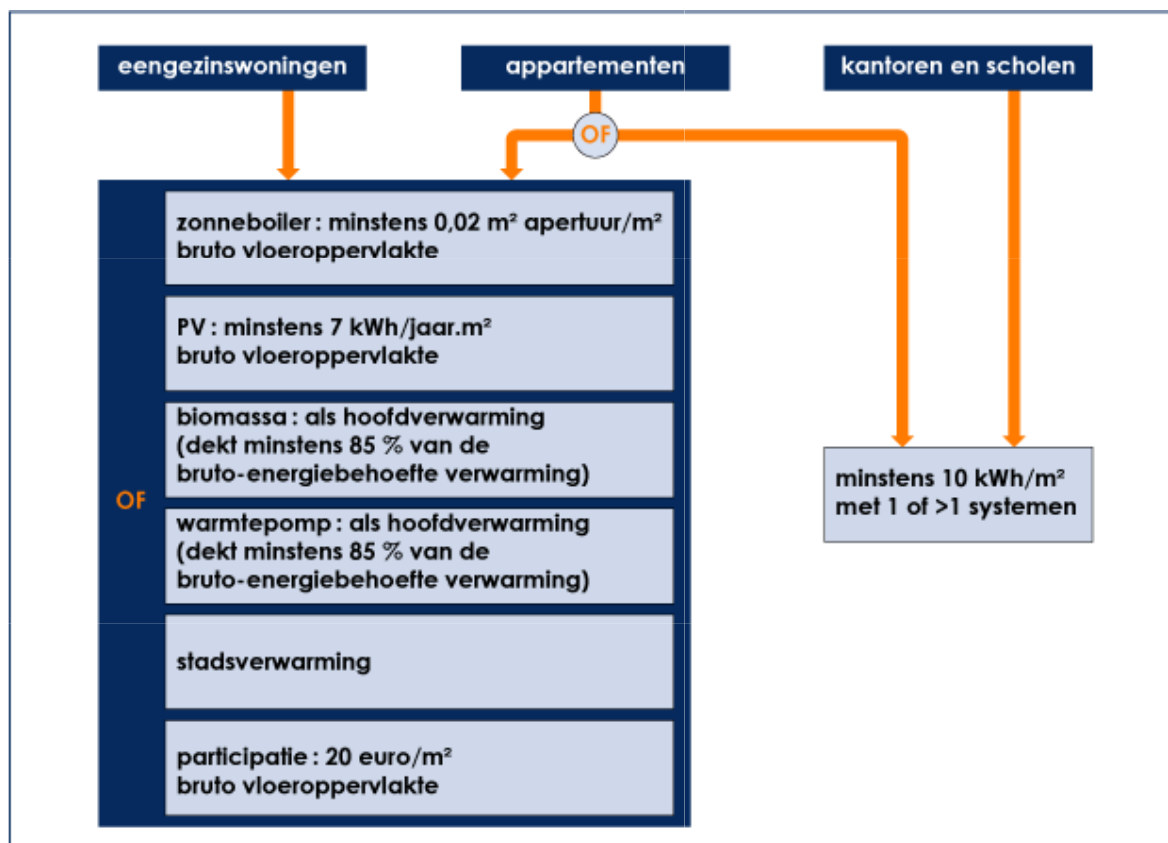
- De SPF wordt bepaald volgens de bestaande methodiek van de E-peilberekening voor nieuwbouw.

2014

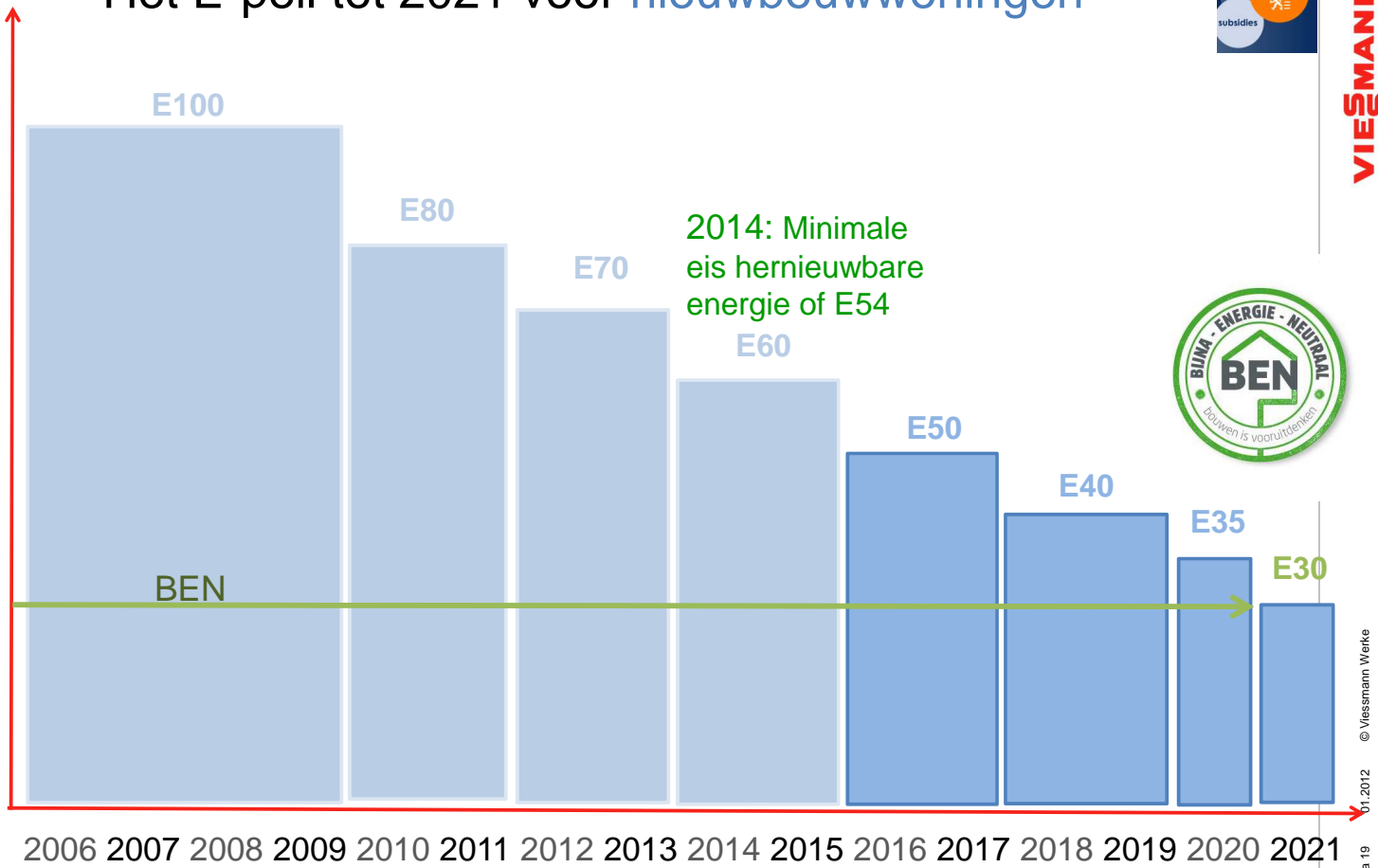
- Verstrenging naar E60 en K40 voor wonen – kantoor en scholen
- Voor woningbouw : netto energiebehoefte maximaal 70 kWh/m²
- + **Minimale eis hernieuwbare energie of E54 !**

+ Minimale eis hernieuwbare energie of E54 !

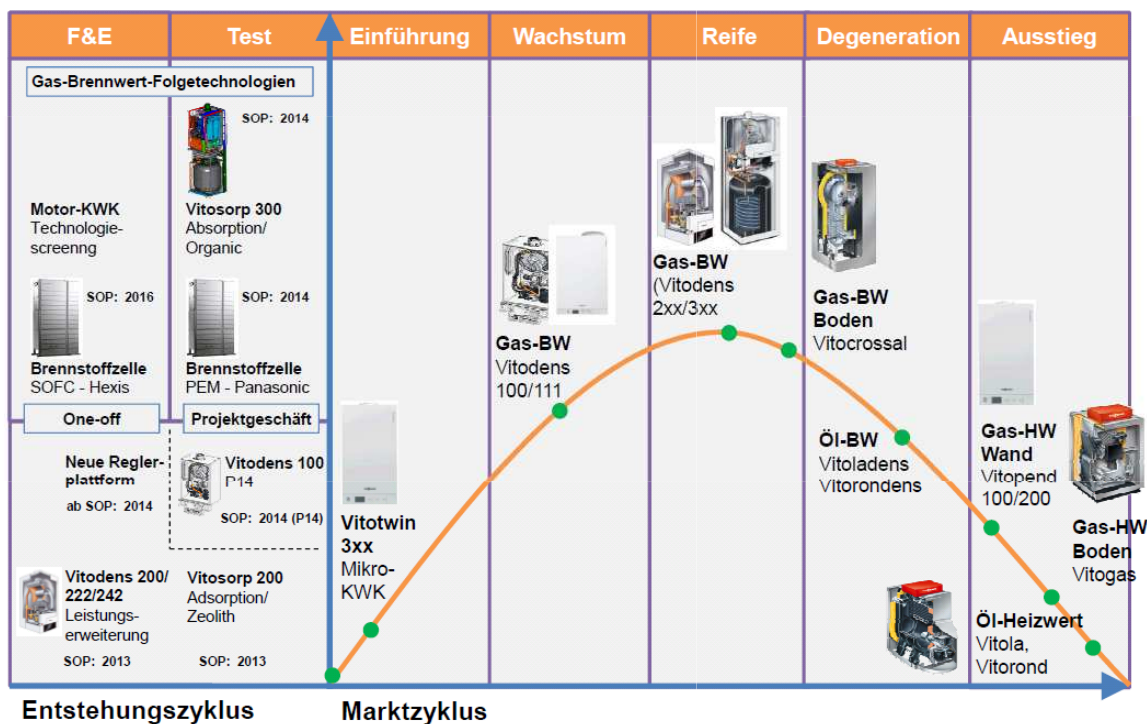

Het E-peil tot 2021 voor nieuwbouwwoningen

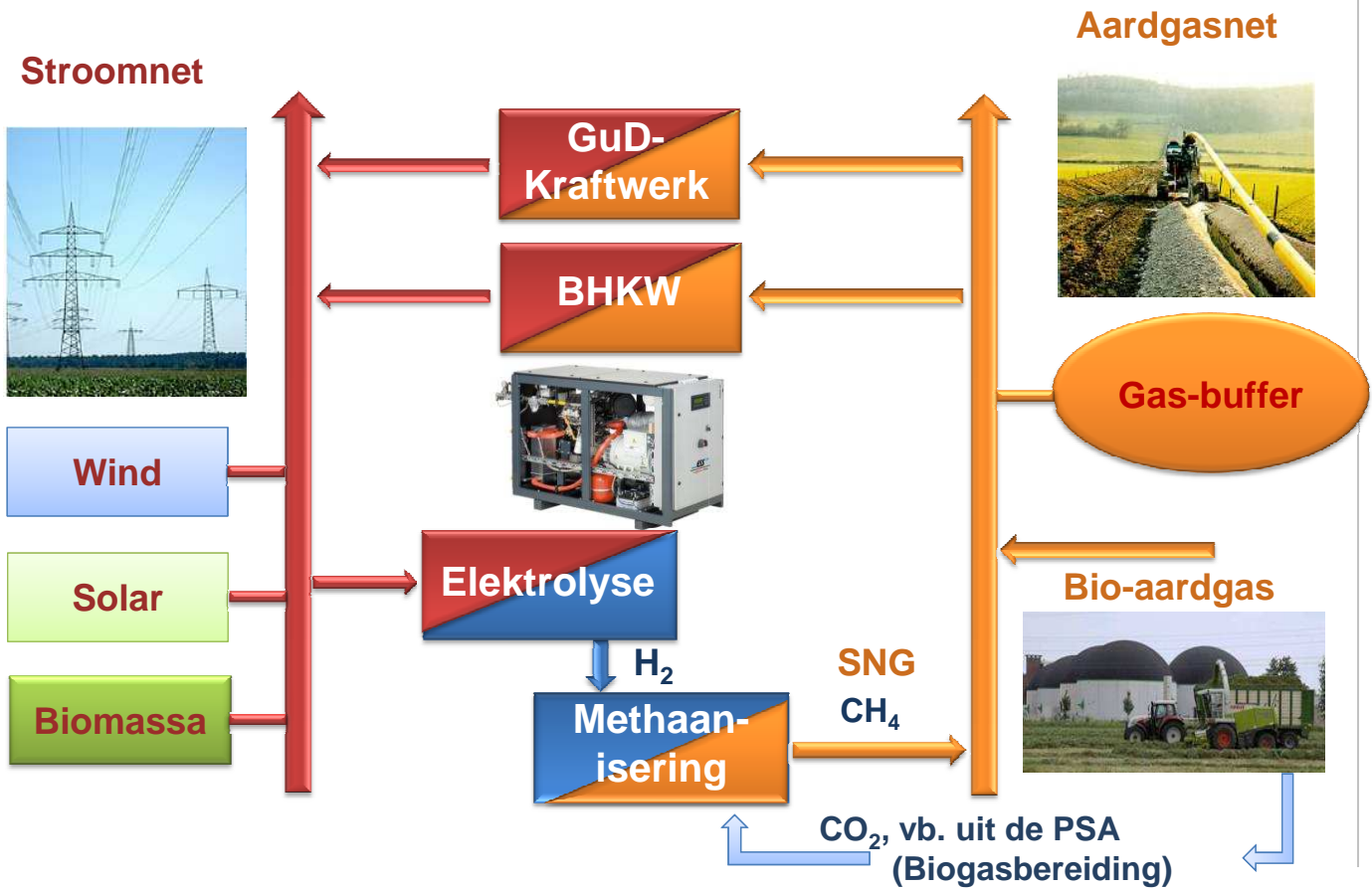
Wat brengt de toekomst

Produktlebenszyklus, Entwicklung und Innovationen

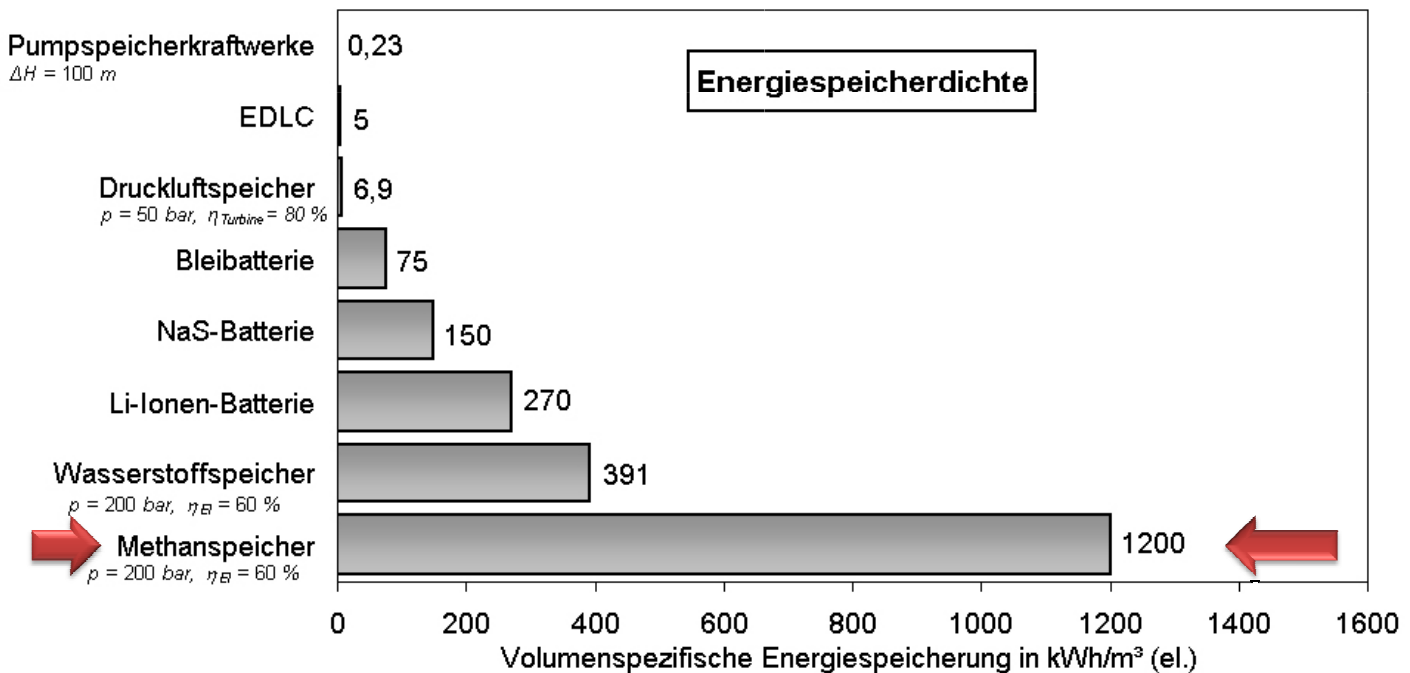

SNG in het aardgasnet als energie-opslag (Syntetisch Natuur Gas)

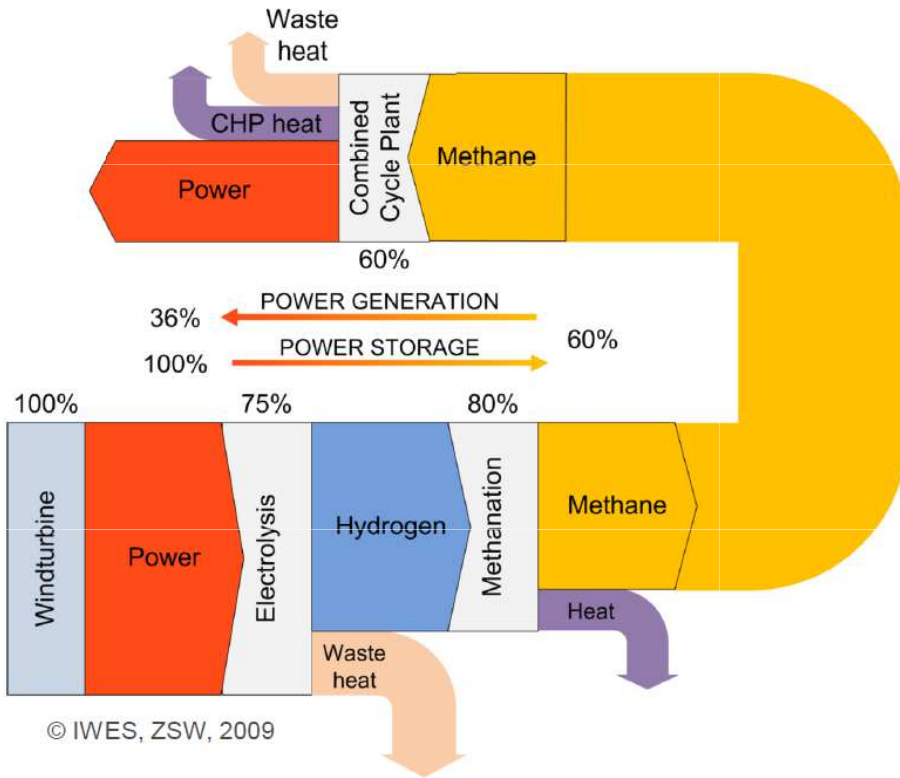
Waarom kann het gasnet fungeren als energiebuffer?

Energiedichtheid in verschillende buffersystemen

Hernieuwbaar gas- Power to gas

Rendementen

© IWES, ZSW, 2009

Rendementen:

60-65% methaan

35-40% Stroom

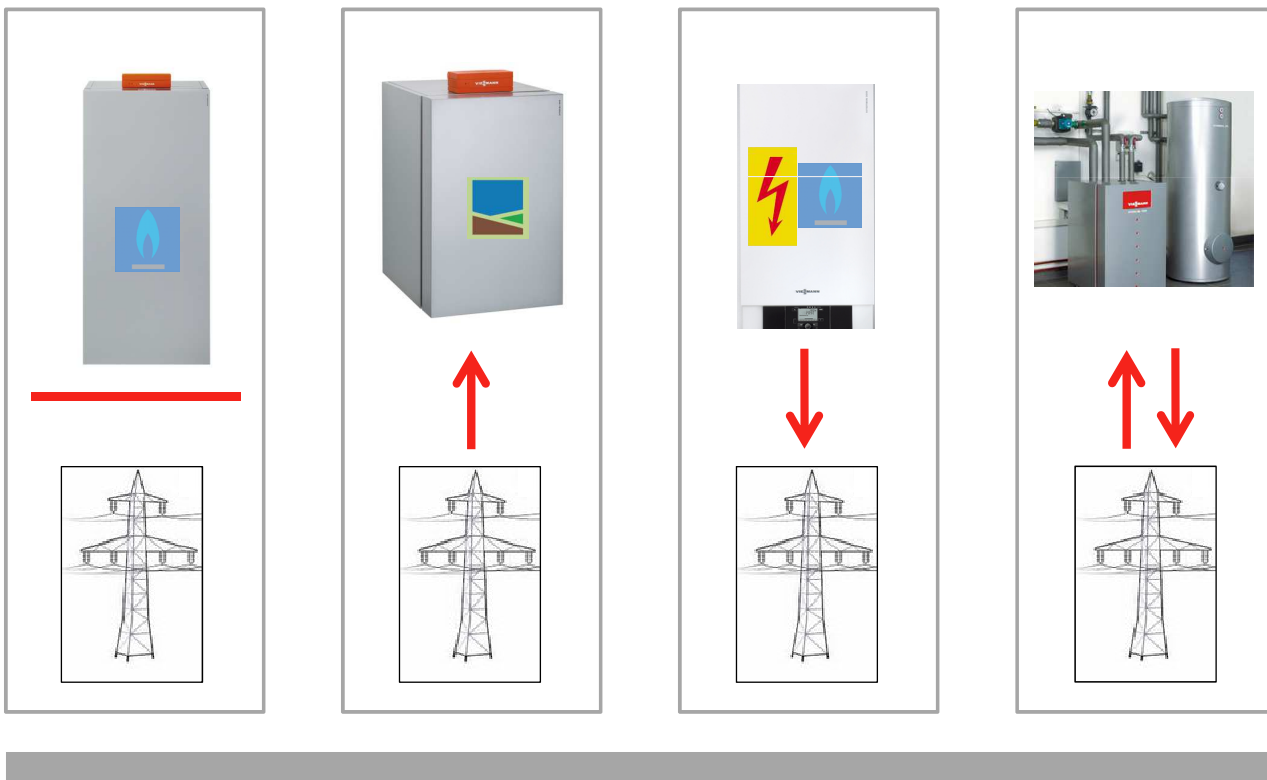
50-60% KWK

vs. 0% door regeling

vs. Efficient maar in capaciteit beperkt bufferalternatief.

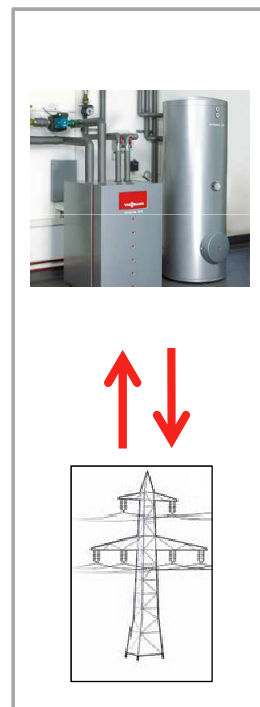
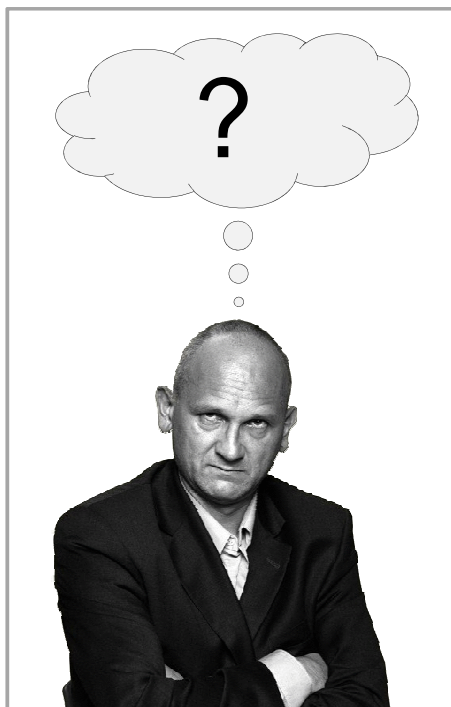
Energie – toekomst = ?

Verwarming - Elektriciteit

Energie – toekomst = ?

We zullen ons nieuwe vragen moeten stellen – nieuwe antwoorden zoeken

Energie – toekomst = ?

We zullen ons nieuwe vragen moeten stellen – nieuwe antwoorden zoeken

**Verwarming = +/- 40 % van het totaal
primair energieverbruik in België**

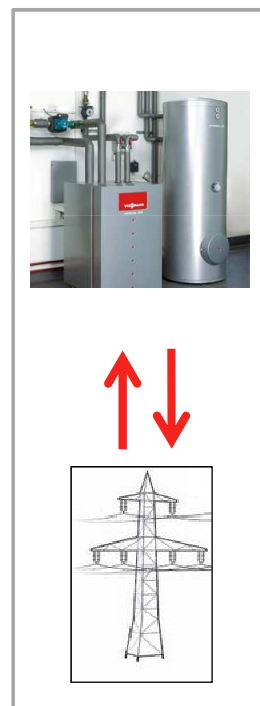
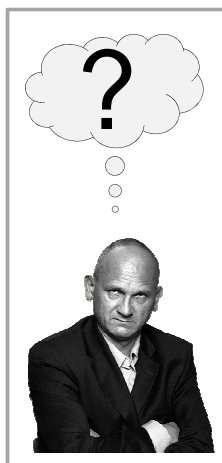
Stel renovatie met als verbruik:

Elektriciteit : 3500 kWh

Aardgas : 2000 m³

Men wil een warmtepomp plaatsen

→ wat gebeurt er met het verbruik ?

Energie – toekomst = ?

We zullen ons nieuwe vragen moeten stellen – nieuwe antwoorden zoeken

Verwarming = +/- 40 % van het totaal primair energieverbruik in België

Stel renovatie met als verbruik:

Elektriciteit : 3500 kWh

Aardgas : 2000 m³

Nieuw gasverbruik = 0

2000 m³ aardgas = +/- 20.000 kWh warmte

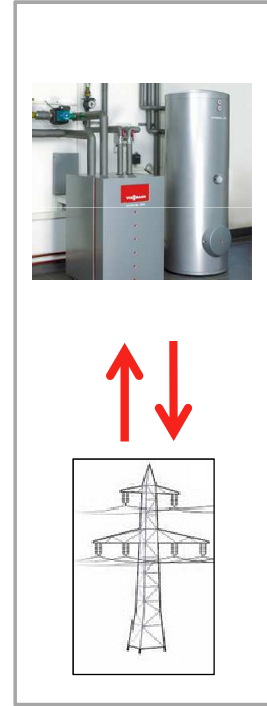
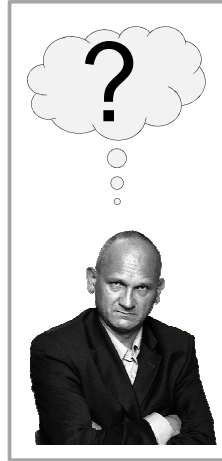
Stel : nieuwe B/W Vitocal 300-G met SPF 4,5

→ Elektrisch verbruik voor verwarming =

→ $20.000 / 4,5 = 4.444 \text{ kWh}$

→ Verdubbeling elektrisch verbruik

→ Bekeken over de wintermaanden = Verviervoudiging verbruik !!

Energie – toekomst = ?

Huidige productiecapaciteit – centraal

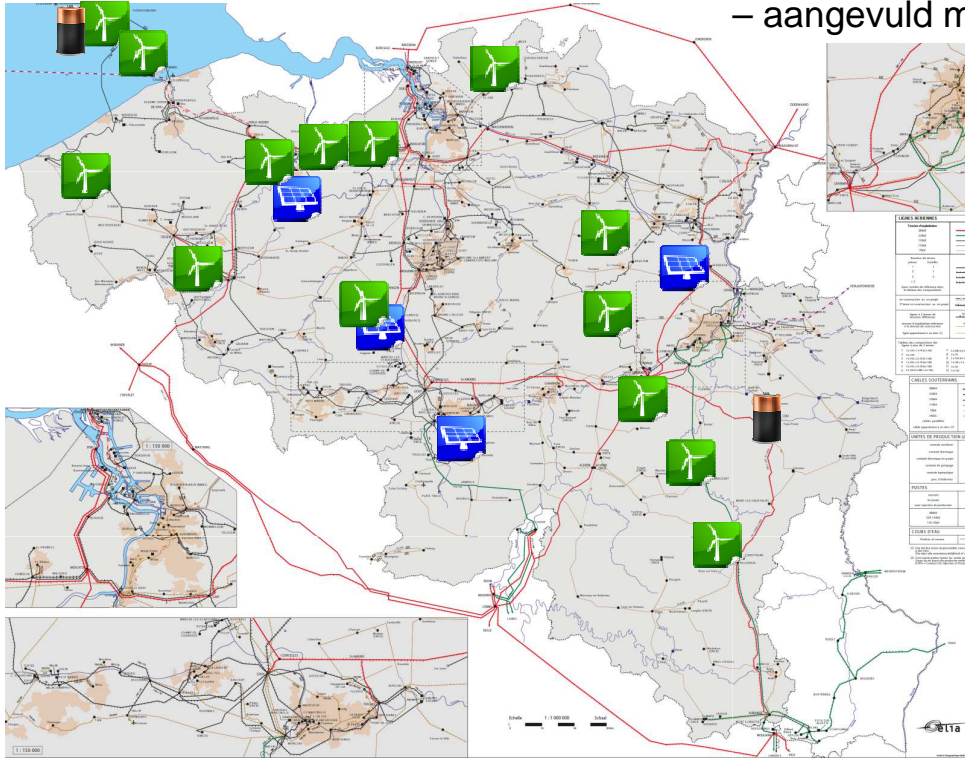
68%

Energie – toekomst = ?

Hoogspanningsnet – Huidige productiecapaciteit

– aangevuld met decentraal

 Windenergie

 PV- / Bio-energie
installatie

 opslagcapaciteit

Energie – toekomst = ?

Fluctuerende productie zal actuele elektriciteitsprijs bepalen

**Gemiddelde
electriciteitsprijs**

**Lage
electriciteitsprijs**

**Hoge
electriciteitsprijs**

Energie – toekomst = ?

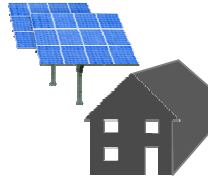
Fluctuerende productie zal actuele elektriciteitsprijs bepalen

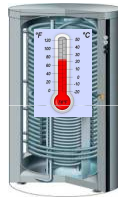
Lage
electriciteitsprijs

Warmtepompen met
Buffervaten (CV / SWW)

PV-stroom zo veel mogelijk
zelf verbruiken

Elektrische SWW-productie
(elektr. boiler / WP-boiler)

Opladen van buffers
(elektrisch / thermisch /
geologisch (Coo))

Energie – toekomst = ?

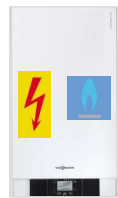
Fluctuerende productie zal actuele elektriciteitsprijs bepalen

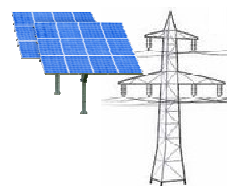
Hoge
electriciteitsprijs

Electriciteitsvraag
gestuurde WKK

μ-WKK,
Brandstofcellen

Injectie van PV-
stroom

Ontladen van buffers
(thermisch / elektrisch /
geologisch)

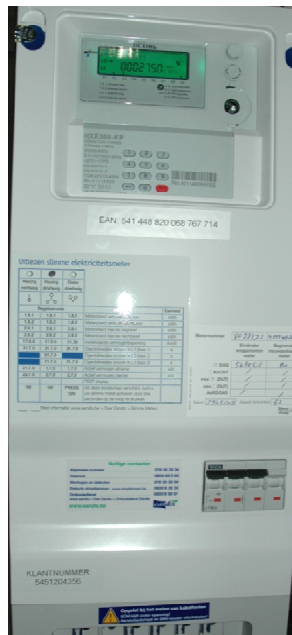

Energie – toekomst = ?

Flucturerende productie zal actuele elektriciteitsprijs bepalen

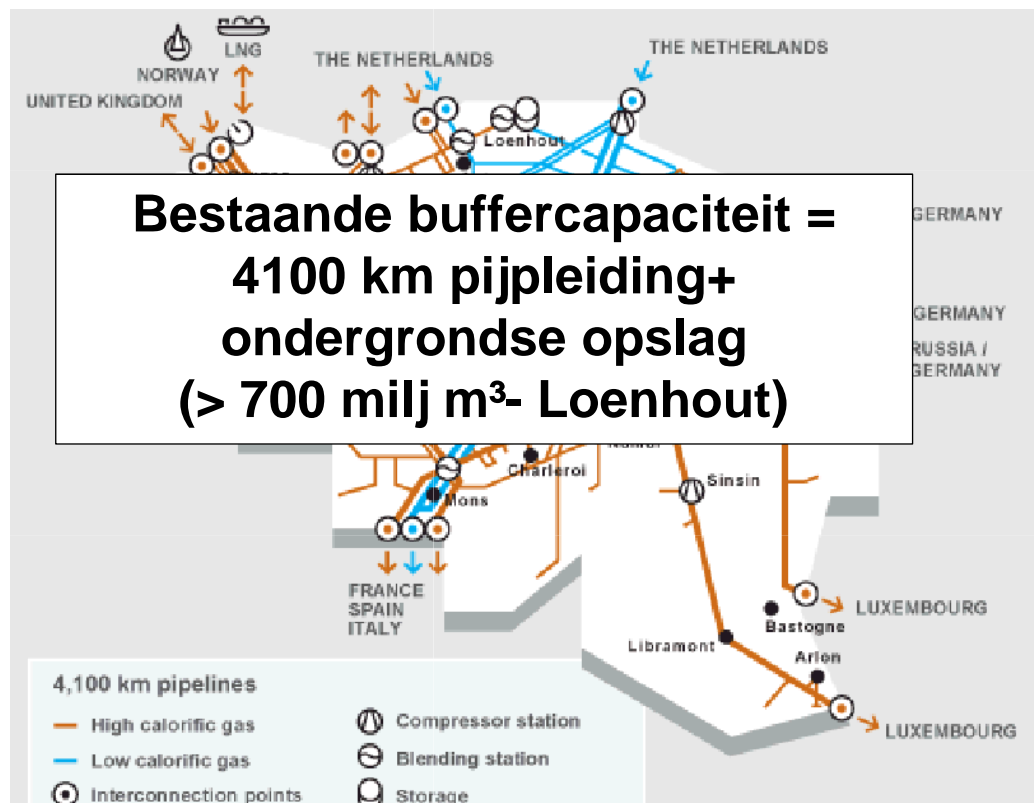

Vandaag al doet EANDIS tests met 'slimme meters' om het verbruik beter in kaart te kunnen brengen!

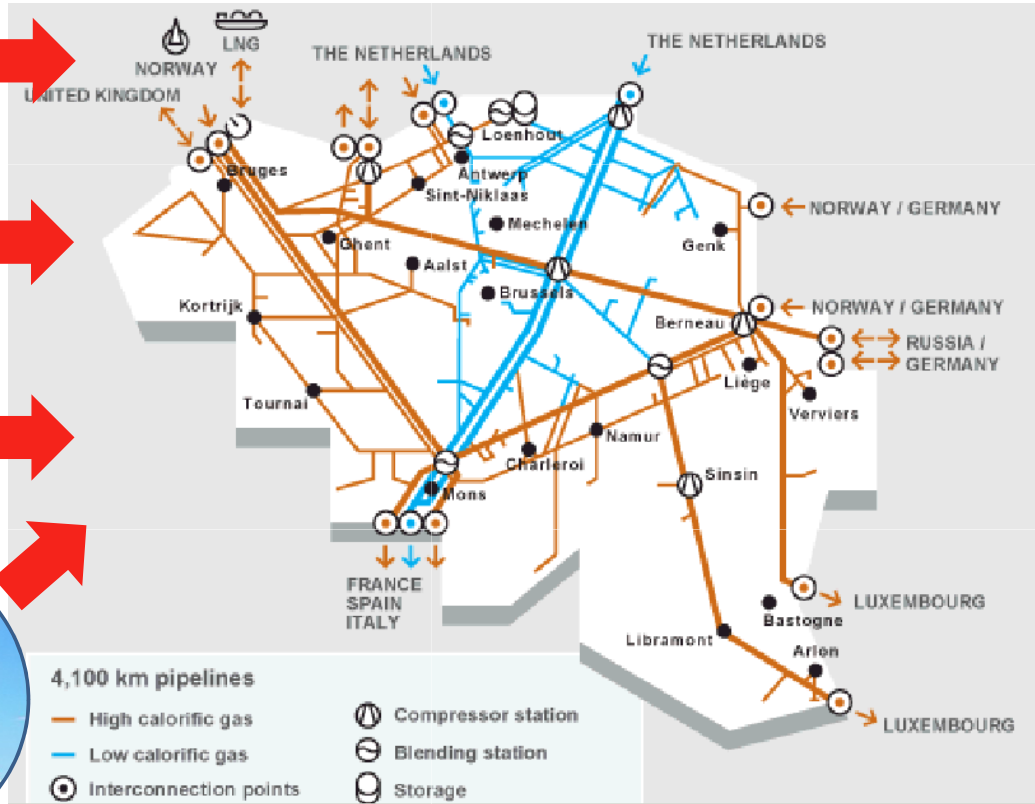
Energie – toekomst = ?

Interactie Elektrisch net - Gasnet? – Kaart Fluxys gasnet.

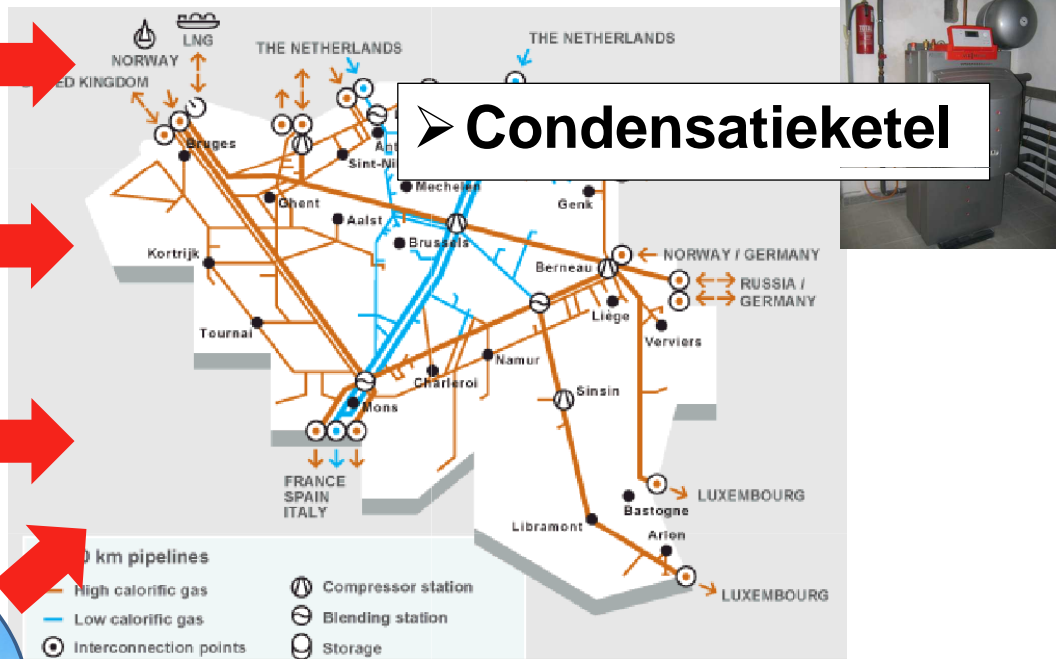
Energie – toekomst = ?

Interactie Elektrisch net - Gasnet ? – Kaart Fluxyx gasnet.

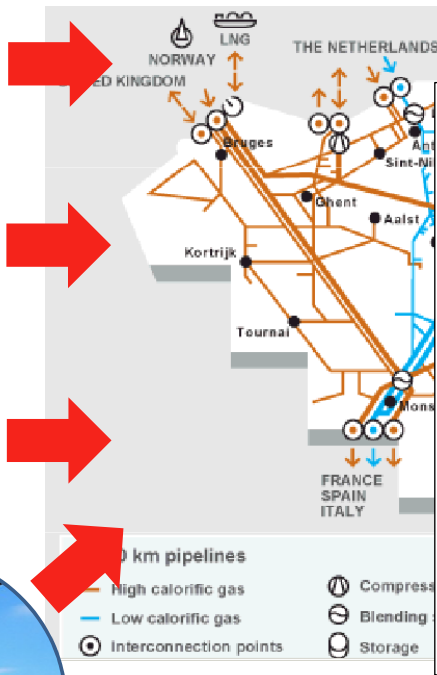
Energie – toekomst = ?

Interactie Elektrisch net - Gasnet ? – Kaart Fluxyx gasnet.

Energie – toekomst = ?

Interactie Elektrisch net - Gasnet ? – Kaart Fluxyx gasnet.

- **Condensatieketel**
- **Condensatieketel met zon**
- **Adsorptie-WP**
- **Absorbtie-WP**
- **μWKK / WKK**
- **Brandstofcel**
- **Hybride toestellen**

Energie – toekomst = ?

LT-ketel :
jaarrend. PCI [%]

95%

Condensatieketel :
Jaarrend. PCI [%]

110%

Condens.ketel + zon:
Jaarrend. PCI [%]

130%

Toekomst: gasWP /
WKK jaarrend PCI [%]

130%

WKK

Markt voor de brandstofcellen

VITOTALOR 300-P
PEMFC-Technologie

Toepassingsdomein :
Retour < 40 °C

Hexis Galileo 1000 N
SOFC-Technologie

Toepassingsdomein :
Warmtevraag : > 15.000 kWh

VITOTWIN 300-W
Stirlingmotor

Toepassingsdomein :
Warmtevraag : > 20.000 kWh

Werkt ook op propaan

Nieuwbouw

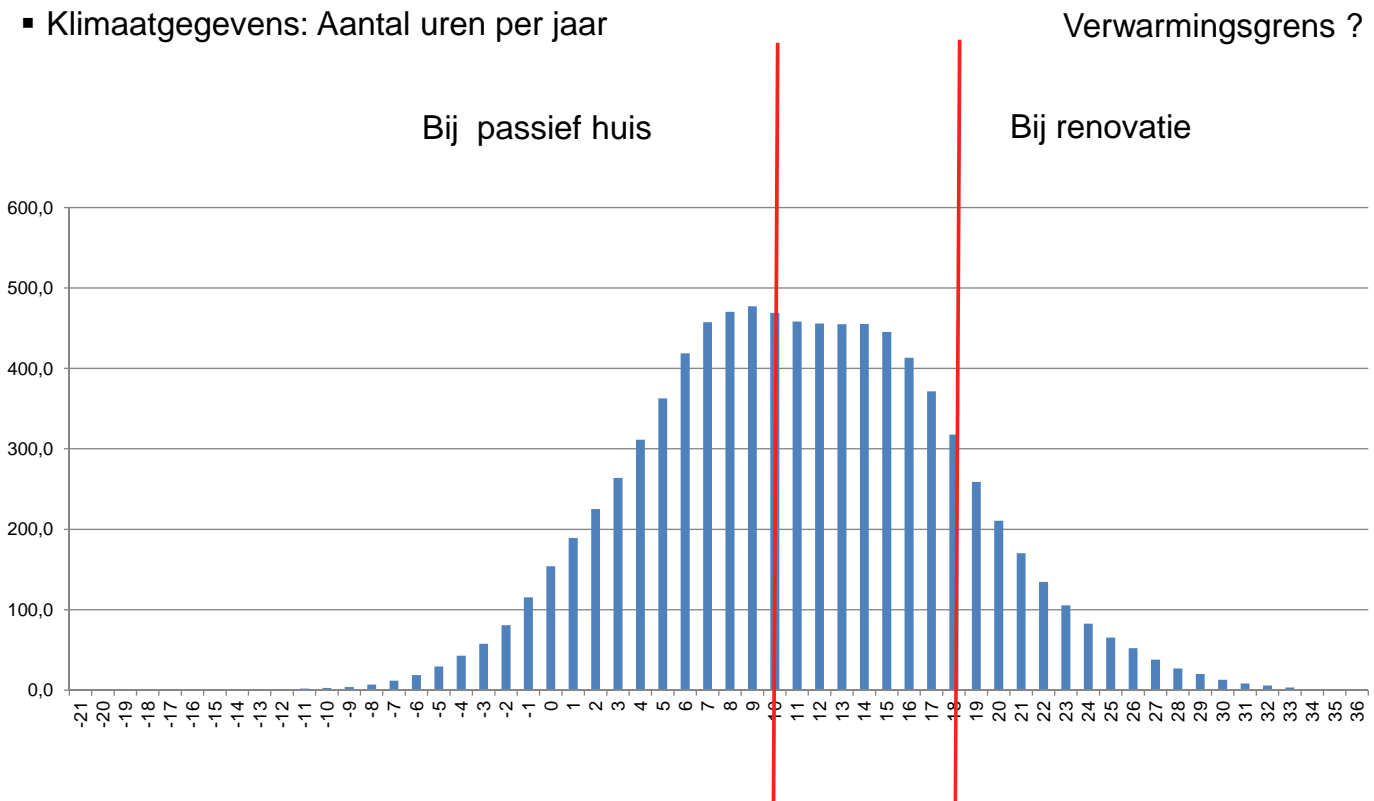
Renovatie

Nieuwbouw vs renovatie : 2 verschillende markt

Hoe stel ik een stooklijn correct in?

- Klimaatgegevens: Aantal uren per jaar

Nieuwbouw vs renovatie : 2 verschillende markt

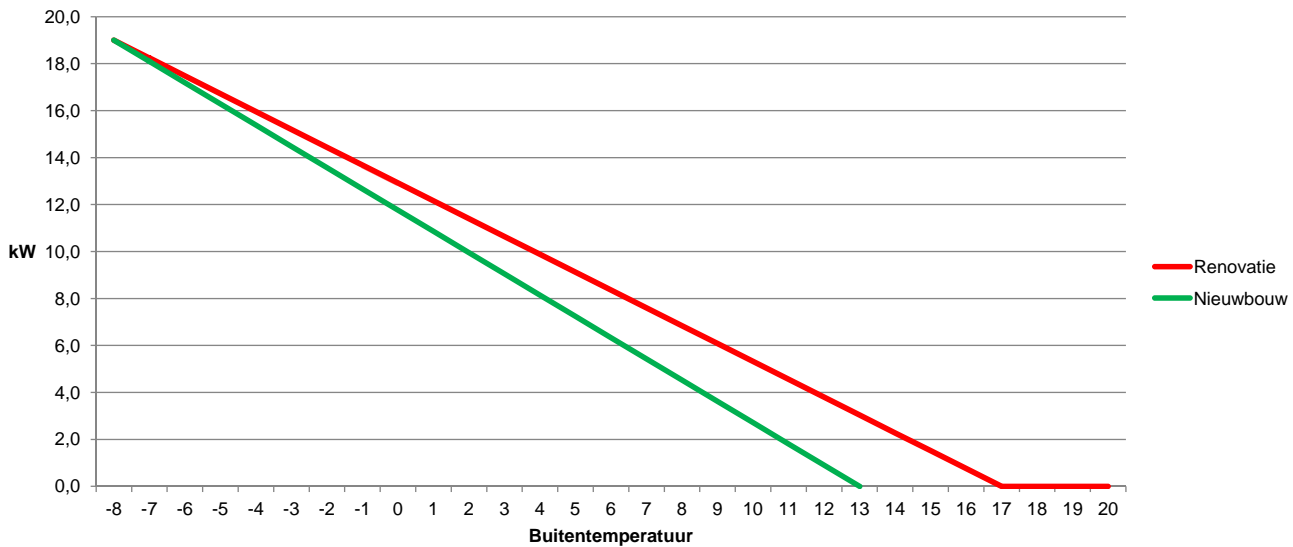
Bestaande woningen:
verwarmingsgrens ~ 18°C

Nieuwe woningen:
Verwarmingsgrens ~ 12°C

- Berekend vermogen : 19 kW
- Overall vloerverwarming: regime 40/30

- Berekend vermogen : 19 kW
- Overall vloerverwarming: regime 40/30

Warmtevraag i.f.v. buitentemperatuur

Nieuwbouw vs renovatie : 2 verschillende markt

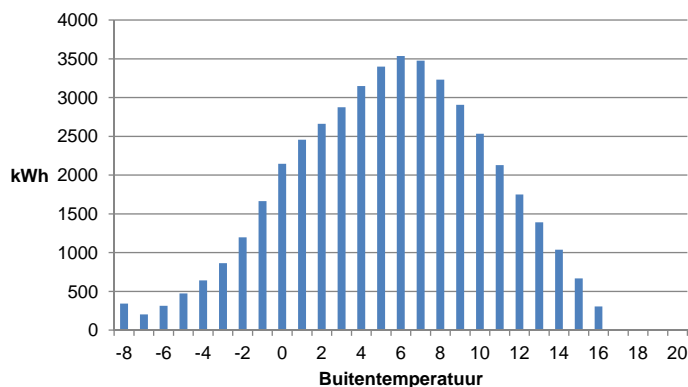
Bestaande woningen:
verwarmingsgrens ~ 18°C

Nieuwe woningen:
Verwarmingsgrens ~ 12°C

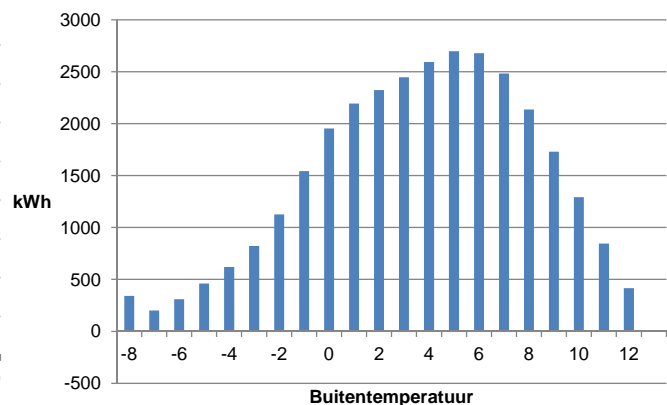
- Berekend vermogen : 19 kW
- Overall vloerverwarming: regime 40/30

- Berekend vermogen : 19 kW
- Overall vloerverwarming: regime 40/30

Warmtevraag (Benodigd vermogen x tijd)

Warmtevraag (Benodigd vermogen x tijd)

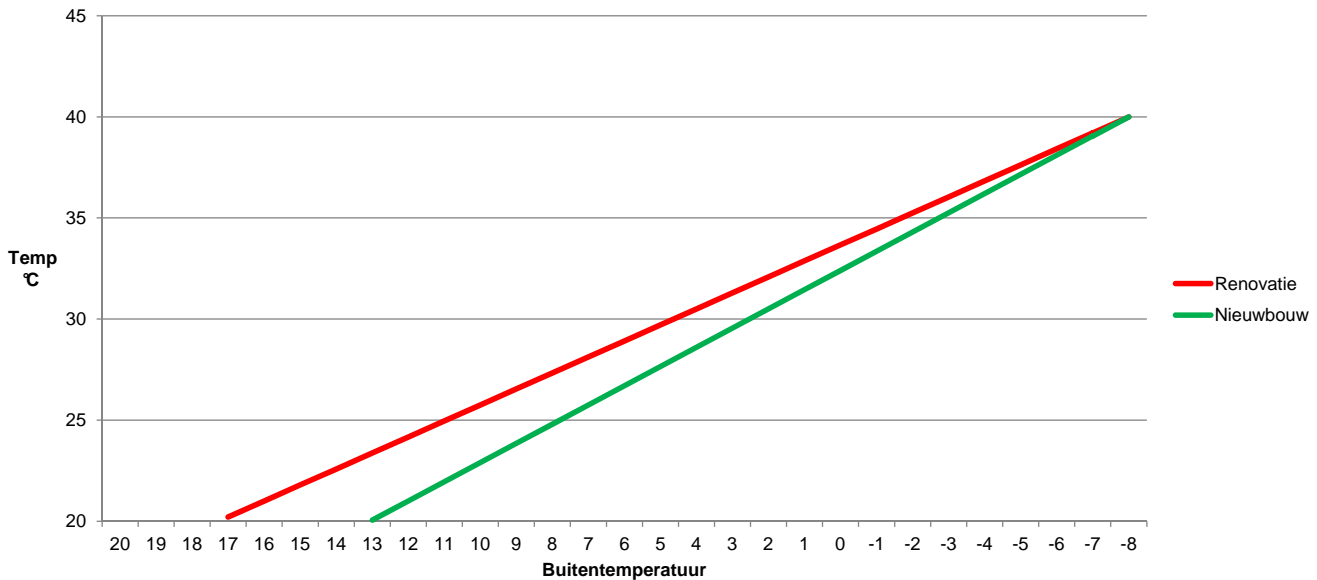
Nieuwbouw vs renovatie : 2 verschillende markt

Bestaande woningen:
verwarmingsgrens ~ 18°C

Nieuwe woningen:
Verwarmingsgrens ~ 12°C

- Berekend vermogen : 19 kW
- Overall vloerverwarming: regime 40/30
- Berekend vermogen : 19 kW
- Overall vloerverwarming: regime 40/30

Watertemperatuur i.f.v. buitentemperatuur

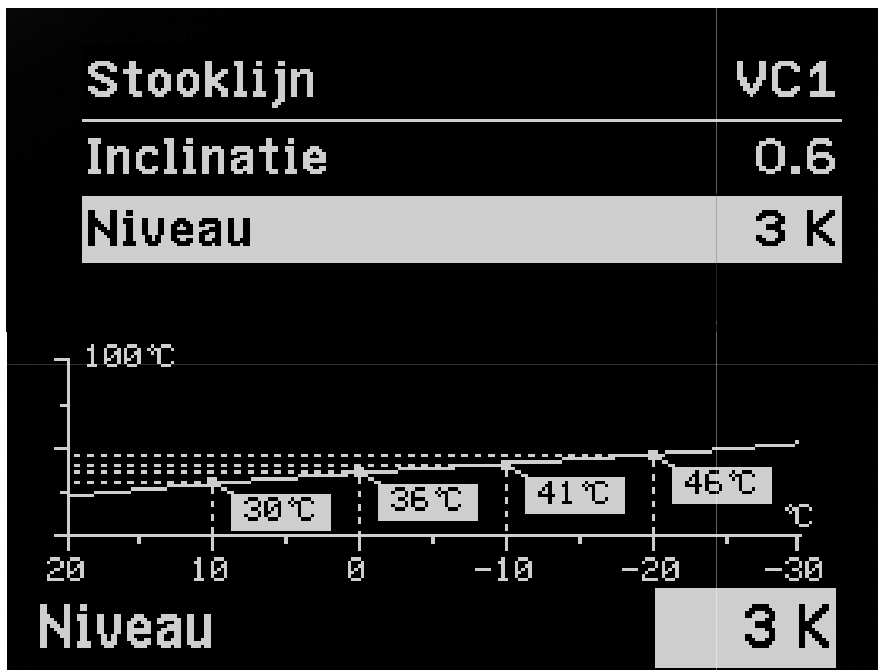

Nieuwbouw vs renovatie : 2 verschillende markt

Bestaande woningen:
verwarmingsgrens ~ 18°C

Nieuwe woningen:
Verwarmingsgrens ~ 12°C

- Berekend vermogen : 19 kW
- Overall vloerverwarming: regime 40/30

Bij renovatie :

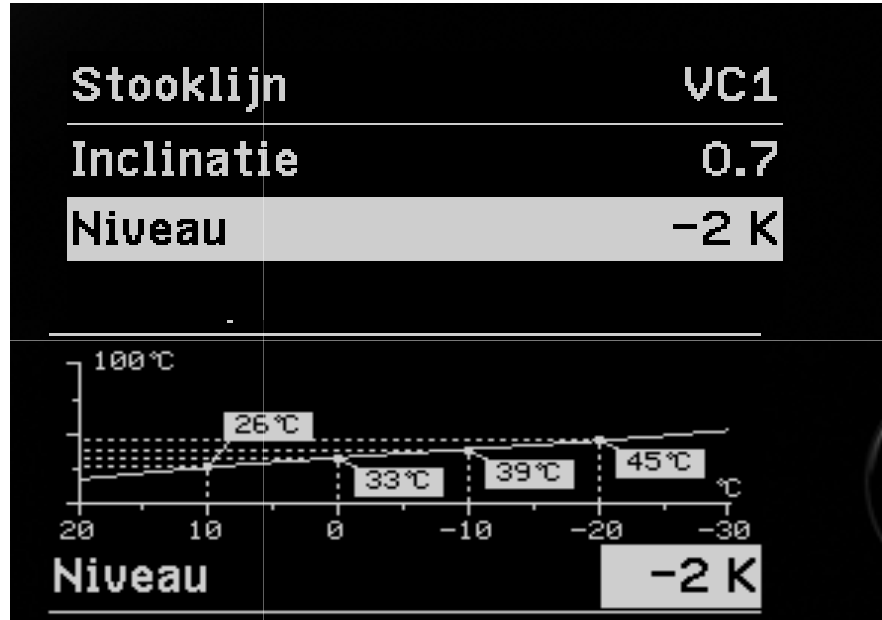
Nieuwbouw vs renovatie : 2 verschillende markt

Bestaande woningen:
verwarmingsgrens ~ 18°C

Nieuwe woningen:
Verwarmingsgrens ~ 12°C

- Berekend vermogen : 19 kW
- Overall vloerverwarming: regime 40/30

Bij nieuwbouw
NEGATIEVE instellingen
voor NIVEAU stooklijn
zijn **NORMAAL!!**

Warmtepompenmarkt België

Totaal aantal warmtepompen 2012 – België:

6.553 stuks

Nieuwbouw

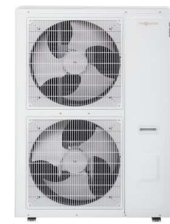
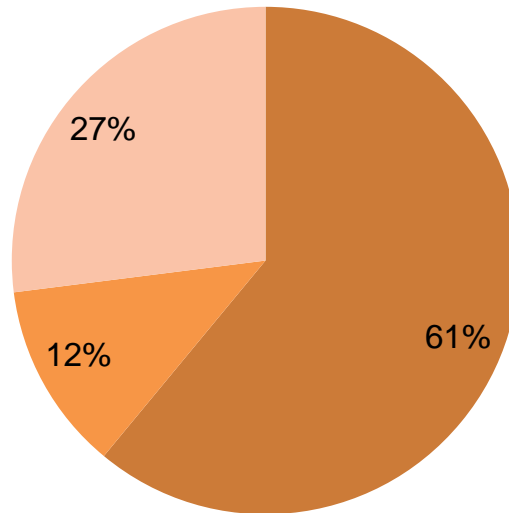
Renovering

Warmtepompenmarkt België

Warmtebronnen voor warmtepompen

WP-aandeel

- Split
- Monoblok
- Geothermie

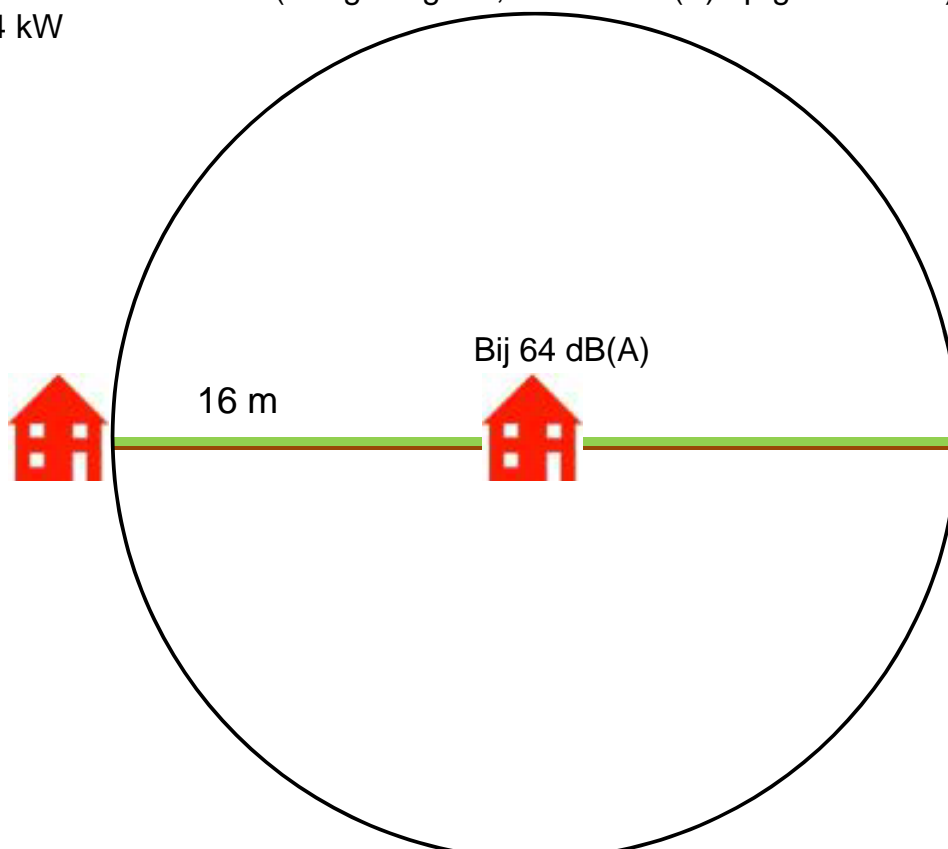
Bron: ATTB

Invertergestuurde lucht-water warmtepomp : Vitocal 300-A

Geluidsniveau

Noodzakelijke afstand tot de burens (Wetgeving DE, Max 32 dB(A) op gevel burens)

Vitocal 200-S, 14 kW

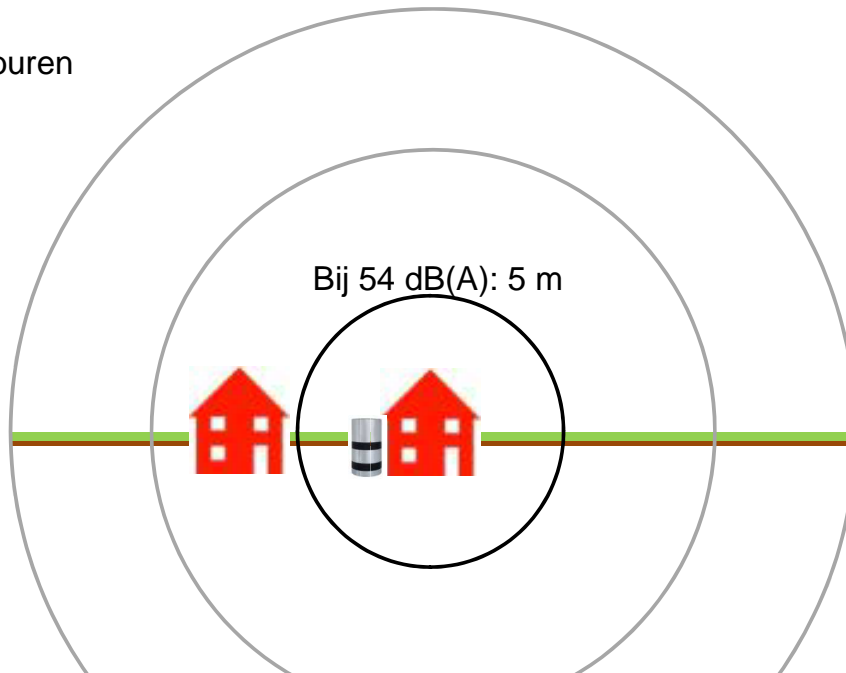

Invertergestuurde lucht-water warmtepomp : Vitocal 300-A

Maximaal geluidsniveau 54 dB(A) → volledige vrijheid naar opstelling

“Stilste WP ter wereld”

Minimale afstand tot de bureu

Richtfactor Q, örtlich gemittelt	Abstand von der Schallquelle in m									
	1	2	4	5	6	8	10	12	15	
	Energieäquivalenter Dauer-Schalldruckpegel L_p der Wärmepumpe bezogen auf den am Gerät/Luftkanal gemessenen Schall-Leistungspegel L_w in dB(A)									
2	-8,0	-14,0	-20,0	-22,0	-23,5	-26,0	-28,0	-29,5	-31,5	
4	-5,0	-11,0	-17,0	-19,0	-20,5	-23,0	-25,0	-26,5	-28,5	

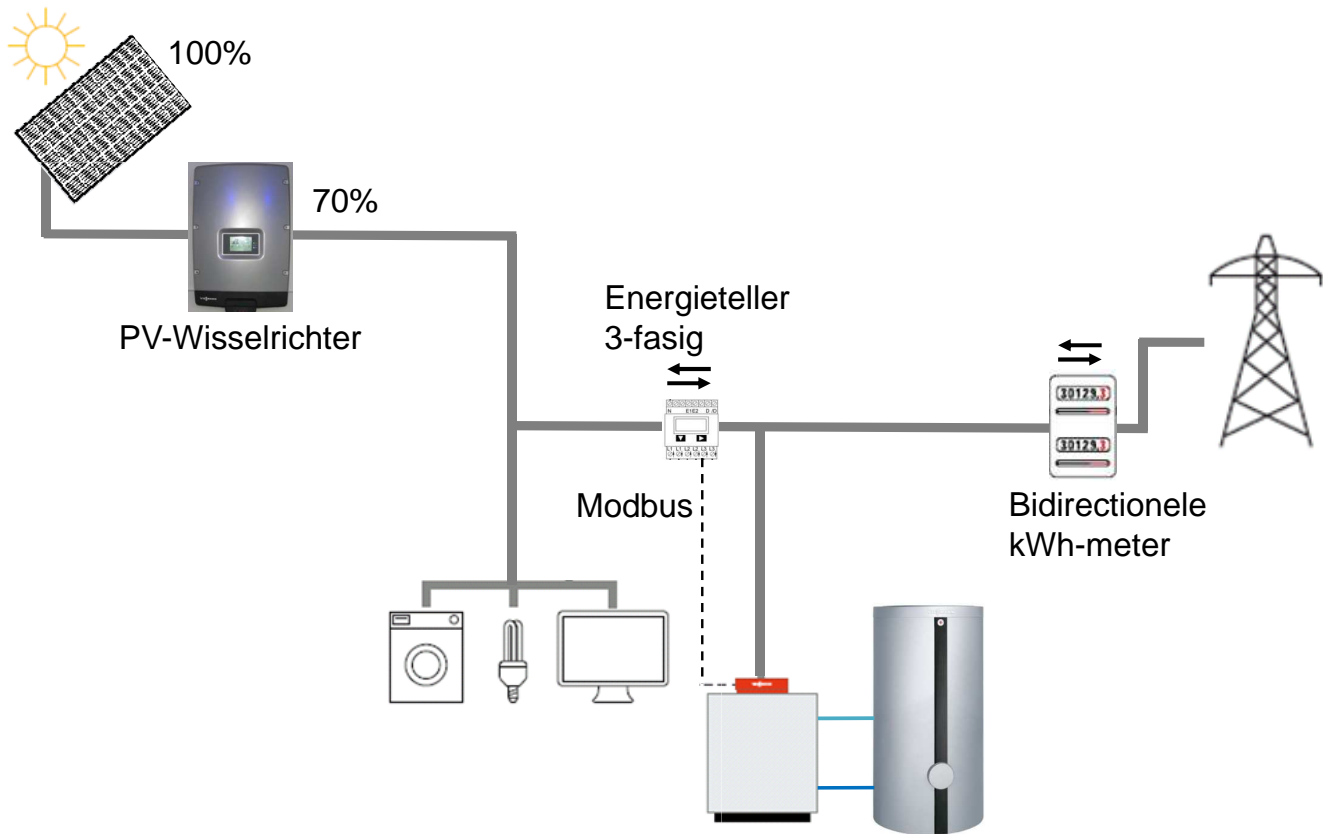
Photovoltaische panelen

Driefasige energieteller

PV-Stroom eigenverbruik (< 10 kWp) - Energieteller WP

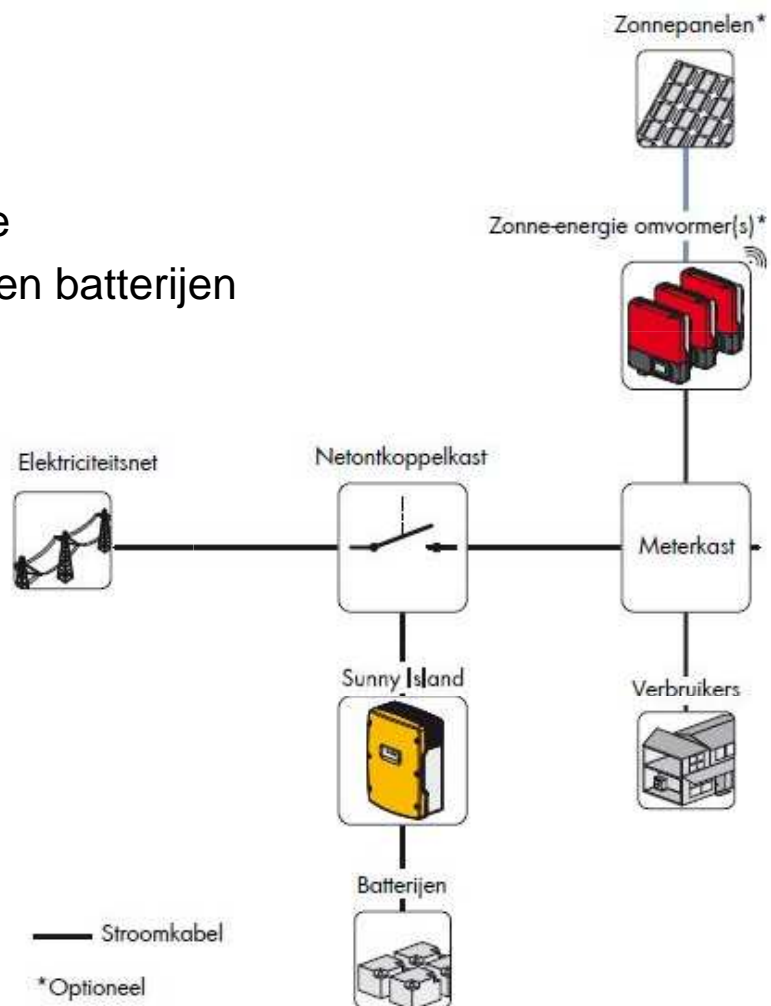
Eerst eigen verbruik, dan netkoppeling

Photovoltaïk

De oplossing bij stroomuitval !

- Standaard PV-installatie
- Bijkomende omvormer en batterijen

Hybride warmtepomp : Vitocaldens 222-F

Alles in 1 systeem

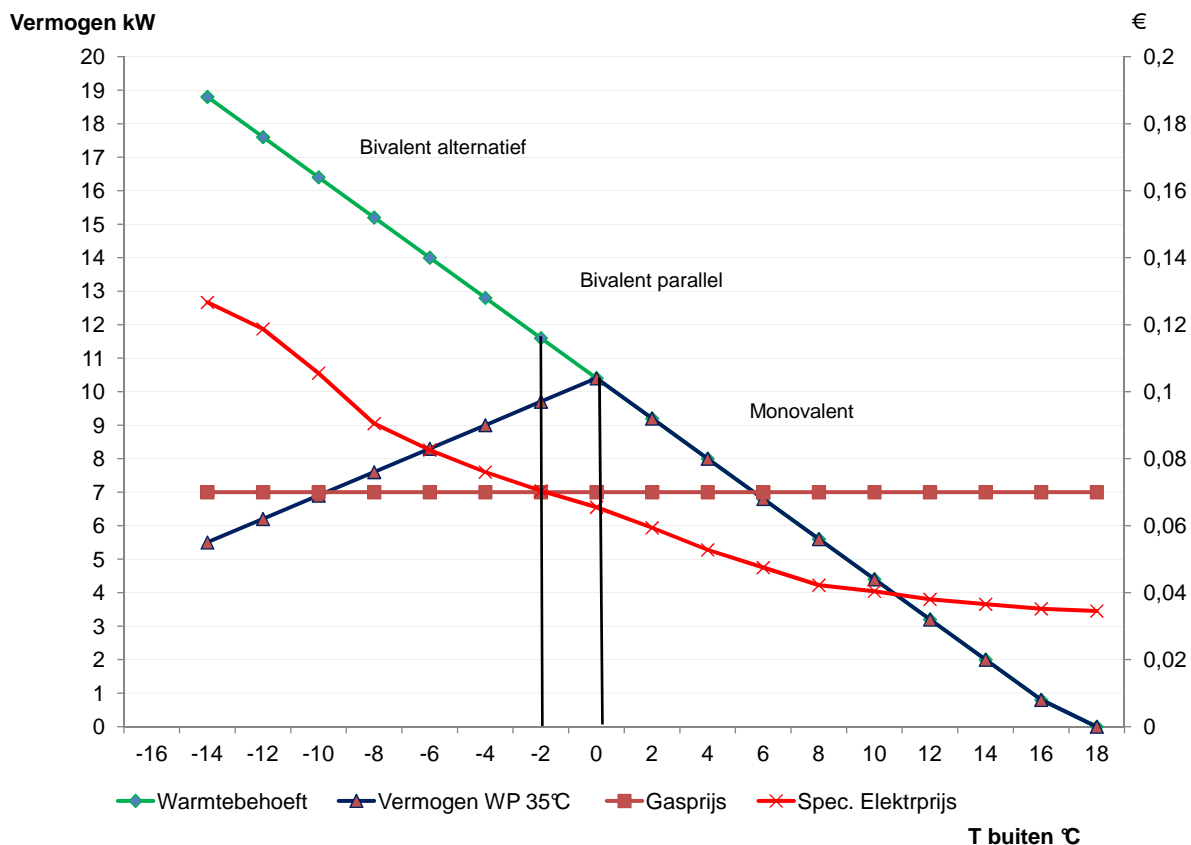
SWW Water
Koud water
CV retour
CV aanvoer

Component opbouw

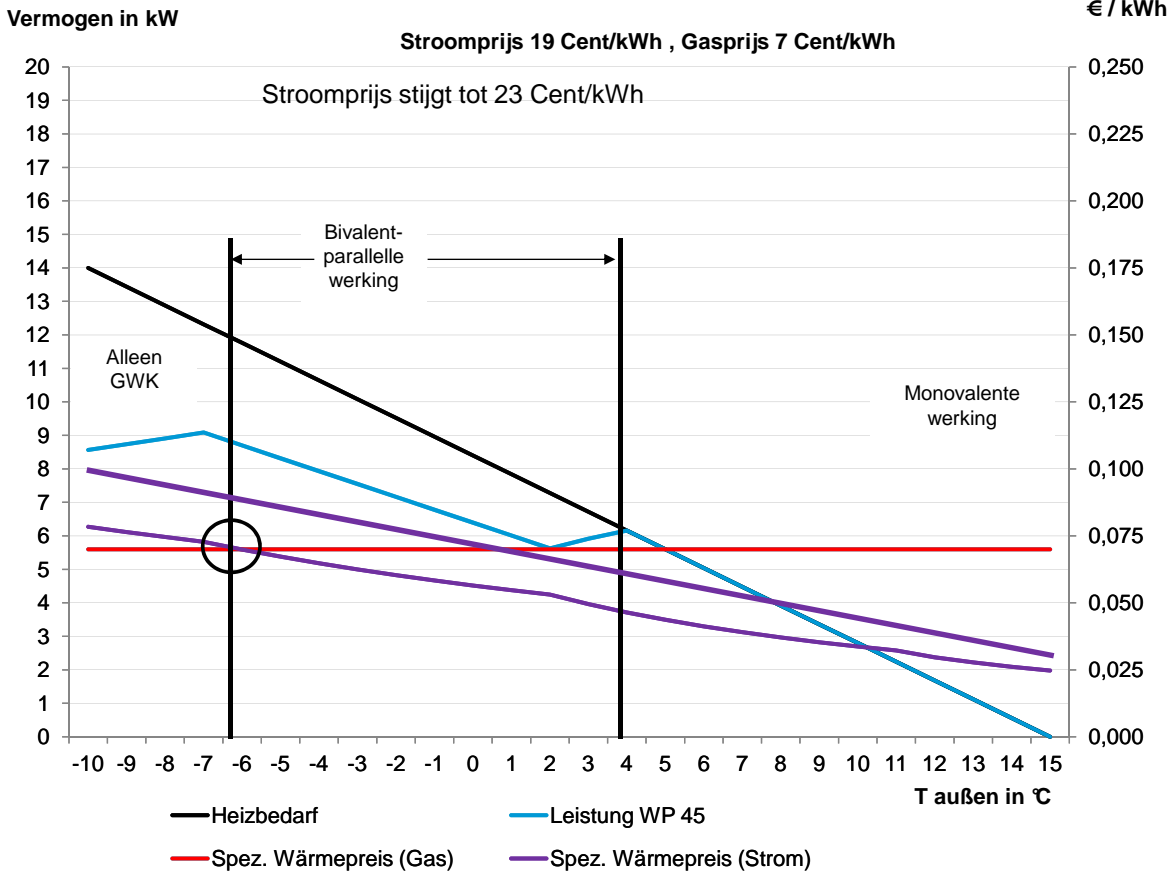
Hybride warmtepomp : Vitocaldens 222-F

Automatische Bivalentpuntbepaling

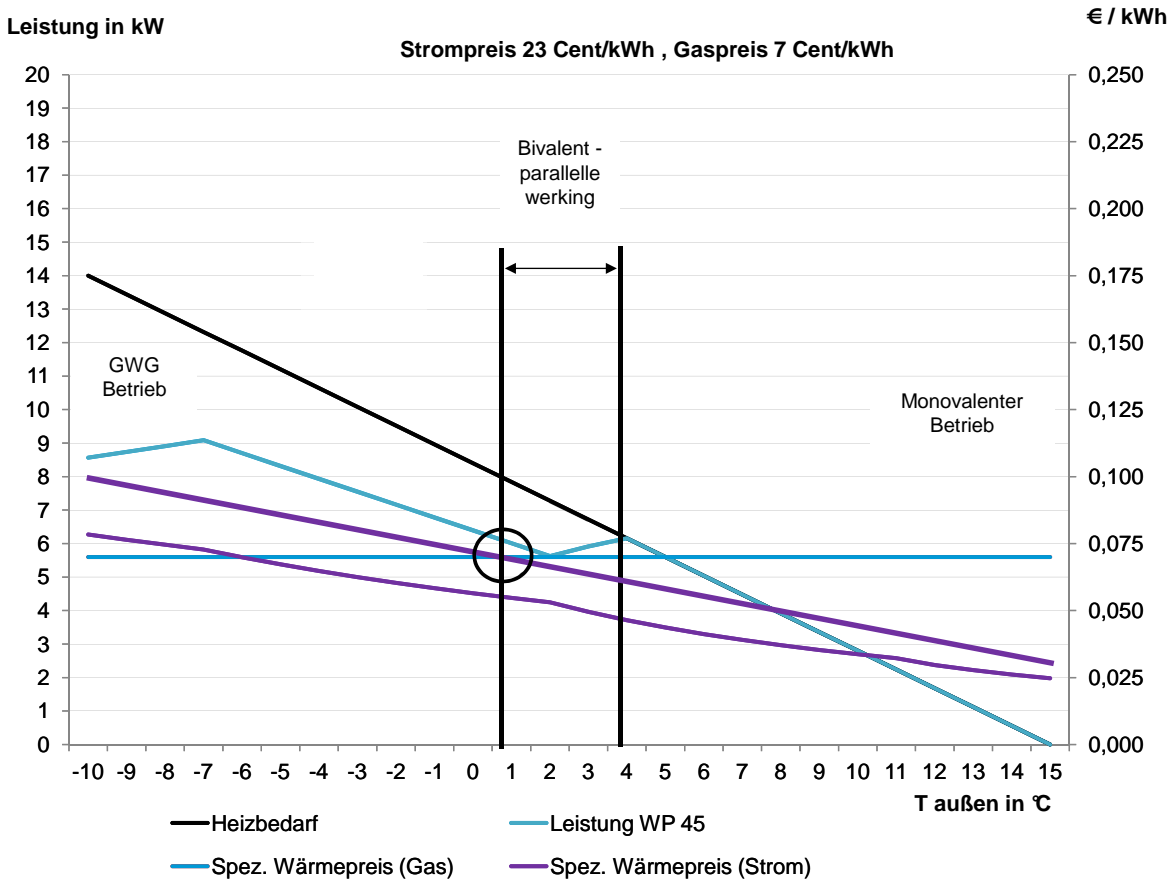
Hybride warmtepomp : Vitocaldens 222-F

Automatische aanpassing van het bivalentiepunt (bv: economische modus)

Hybride warmtepomp : Vitocaldens 222-F

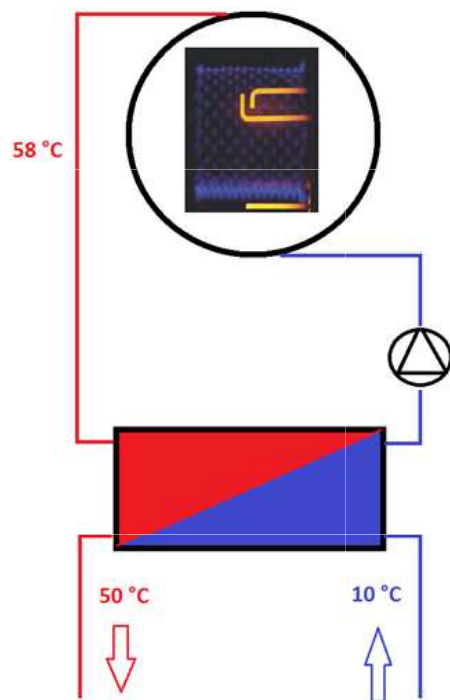
Automatische aanpassing van het bivalentiepunt (bv: economische modus)

Vitotrans 353 : Warm water opnieuw uitgevonden

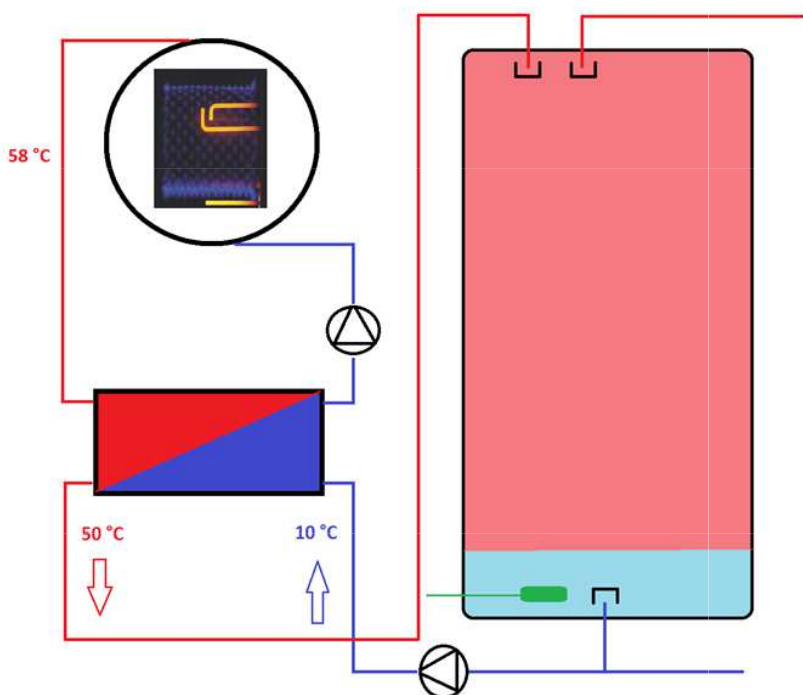
Meest gebruikte systemen

- Boiler
- Doorstroomsysteem

Vitotrans 353 : Warm water opnieuw uitgevonden

Meest gebruikte systemen

- Boiler
- Doorstroomsysteem
- Laadsysteem

Vitotrans 353 : Warm water opnieuw uitgevonden

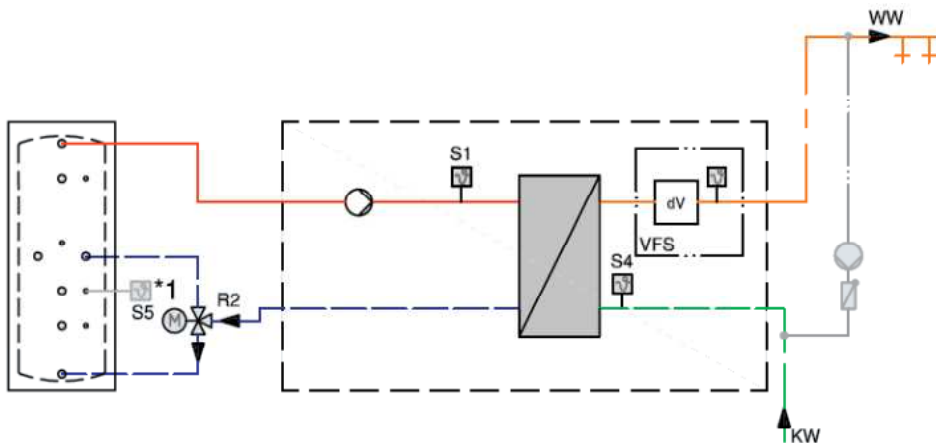
Probleemstelling:

- Wat als grote warmwaterhoeveelheden (> 20 l/min) gevraagd worden ?
- Hoe grote WW-vraag koppelen aan kleine warmtegeneratoren?
- Legionella-problematiek (boilers > 400 l) / Ringleidingen (retourtemp > 55°C)
- Condensatietechniek / warmtepompen bij grote WW-verbruiken?
- Hoe combineren met andere warmtegeneratoren?

Vitotrans 353 : Warm water opnieuw uitgevonden

Warmte stockeren in CV-water + transformeren in SWW tijdens afname

1. Debietsensor detecteert debiet (aftap of ringleiding)
2. Regeling berekent aan de hand van T-WW-, T-KW-, T-buffer en debiet de hoeveelheid bufferwater (debiet)
3. Benodigd debiet wordt in pomptoerental omgezet
4. Primaire pomp wordt met berekend PWM-sigitaal aangestuurd
5. Op basis van de gemeten T-WW wordt het PWM-Sigitaal aangepast

Vitotrans 353 : Warm water opnieuw uitgevonden

Vitotrans 353: Mini Type PBS – technische gegevens

Fig. 19: Debiet verswatermodule Mini

Temperatuur buffervat	Op regelaar ingestelde warmwatertemperatuur	Maximaal debiet vanuit verswatermodule	Overdrachtsvermogen	Vereist boiler volume per liter warm water	bij voorlooptemperatuur van 10 °C (koudwatertemperatuur) – max. aftapdebiet* aan mengklep bij				teruglooptemperatuur naar boiler van
					40 °C	45 °C	50 °C	55 °C	
45 °C	40 °C	19 l/min	39 kW	1,5 liter	/	/	/	/	25 °C
50 °C	40 °C	26 l/min	54 kW	1,1 liter	/	/	/	/	22 °C
	45 °C	18 l/min	44 kW	1,6 liter	20 l/min	/	/	/	28 °C
55 °C	40 °C	32 l/min	67 kW	0,9 liter	/	/	/	/	21 °C
	45 °C	24 l/min	59 kW	1,2 liter	28 l/min	/	/	/	25 °C
	50 °C	17 l/min	48 kW	1,7 liter	23 l/min	19 l/min	/	/	31 °C
60 °C	40 °C	38 l/min	79 kW	0,8 liter	/	/	/	/	20 °C
	45 °C	30 l/min	73 kW	1,0 liter	34 l/min	/	/	/	23 °C
	50 °C	23 l/min	64 kW	1,2 liter	30 l/min	26 l/min	/	/	27 °C
	55 °C	17 l/min	52 kW	1,7 liter	25 l/min	21 l/min	18 l/min	/	33 °C
65 °C	40 °C	38 l/min**	79 kW	0,6 liter	/	/	/	/	18 °C
	45 °C	35 l/min	85 kW	0,8 liter	40 l/min	/	/	/	21 °C
	50 °C	28 l/min	78 kW	1,0 liter	37 l/min	32 l/min	/	/	25 °C
	55 °C	22 l/min	69 kW	1,3 liter	33 l/min	28 l/min	24 l/min	/	29 °C
	60 °C	16 l/min	56 kW	1,7 liter	27 l/min	23 l/min	20 l/min	18 l/min	36 °C
70 °C	40 °C	38 l/min**	79 kW	0,6 liter	/	/	/	/	17 °C
	45 °C	38 l/min**	92 kW	0,7 liter	44 l/min	/	/	/	20 °C
	50 °C	33 l/min	91 kW	0,9 liter	43 l/min	37 l/min	/	/	23 °C
	55 °C	27 l/min	84 kW	1,1 liter	40 l/min	34 l/min	30 l/min	/	27 °C
	60 °C	22 l/min	74 kW	1,3 liter	35 l/min	30 l/min	26 l/min	23 l/min	32 °C

Vitotrans 353 : Warm water opnieuw uitgevonden

Vitotrans 353: Rekenvoorbeeld

- Gegeven.:
  - Aftapdebiet gewenst 32 l/min voor 20min aan 40°C.
  - Vitodens 200-W 35 kW T° primair 70°C
- Welke Vitotrans 353?
  - PMS
- Hoeveel buffering?
  - 0,6l / liter SWW
  - Buffervat van 400l

Vitotrans 353 : Warm water opnieuw uitgevonden

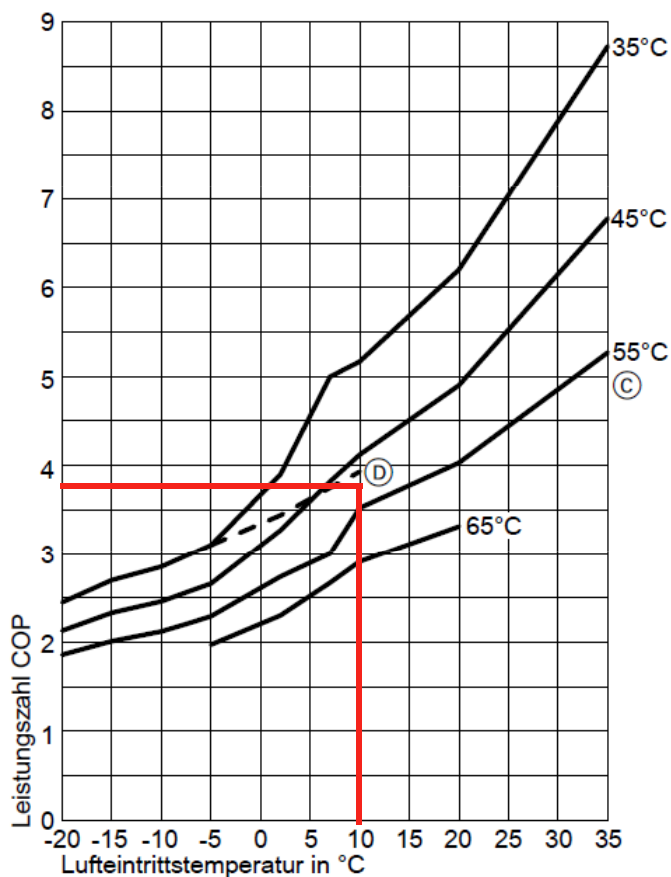
Vitotrans 353: Rekenvoorbeeld

- Gegeven.:
  - Aftapdebiet gewenst 25 l/min voor 20min aan 40°C.
  - Vitocal 300-A 14 kW T° primair 50°C
- Welke Vitotrans 353?
  - PMS
- Hoeveel buffering?
  - 1,1l / liter SWW
  - Buffervat van min. 550l
  - COP?

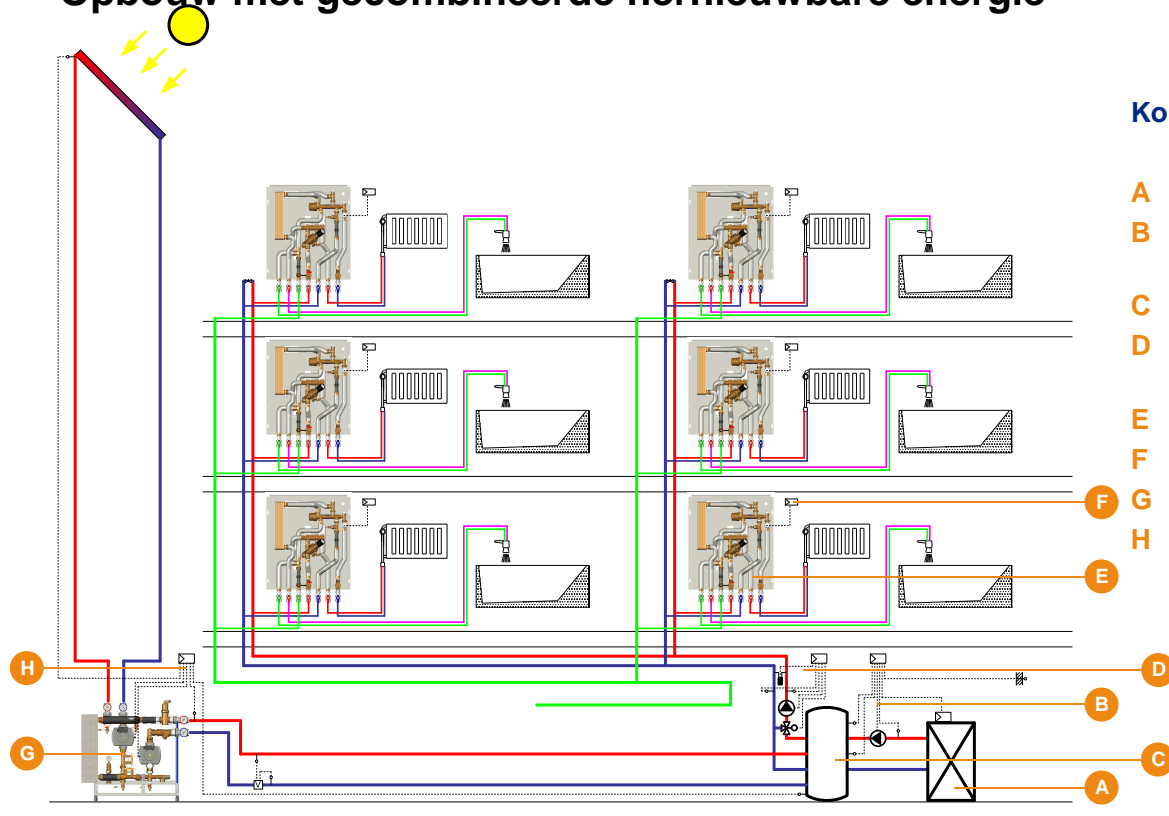
Vitotrans 353 : Warm water opnieuw uitgevonden

Vitotrans 353: Rekenvoorbeeld

Terug naar centrale stookplaats

Opbouw met gecombineerde hernieuwbare energie

Komplettsysteem:

- A Warmtebron
- B Pompgroep met laadregeling voor buffervat
- C CV buffervat
- D Pompgroep met regeling voor de verwarming
- E Woningstation
- F Ruimtethermostaat
- G Solartrennsysteem
- H Solarregeling

© Viessmann Werke

65 Fassung: 02.10.2007
von: Axel Hilscher

Erstellt

Logoform
dezentrale Trinkwarmwasserbereitung und Wärmeverteilung
und Fernwärmestationen

- Nah-

Bedankt voor Uw
aandacht

CV installatie en
SWW productie
van morgen

Referent
Laurent Vercruyse
Viessmann Akademie

VIESSMANN

Opleiding - Update najaar 2013
Blz. 66 - September 2013 © Viessmann Werke